

Vizaknai Tamás

Diósvizslóról jelentem...

1983-1985.

1.

1983. dec. 10.

Ma egy hete öröm hatotta át a hidasi gyülekezet tagjainak a szívét: külföldet járt, új fiatal lelkészt iktatott be tisztébe az esperes. Amint ez már történni szokott: ami az egyiknek öröm, a másiknak bánat forrása. Így volt ez Diósvizlón is: bánkódtak a hívek, mert a régebbi lelkész nyugdíjba menetele után immáron a második megválasztott új fiatal lelkészüktől kellett búcsút venniük. (Az előbbi, úgy tudom, Ausztráliáig meg sem állt.)

Amikor a 12. püspöki körlevélből tudomást szereztem, immár nyugdíjas komlói lelkipásztorként, a lelkészhiány miatt be nem tölthető öt lelkészi szolgálati helyről: vállaltam a vasárnapi istentiszteletet és a hittanórák ellátását, valamint a konfirmáció előkészítőt. Heti két-három nap odahaza Komlón, a többi itt Diósvizlón.

1983. dec. 9-én délután négyre jeleztem érkezésemet. Amint megpillantottuk a parókiát, feleségemmel és Kati lánnyal együtt örömmel állapítottuk meg: füstöl a kéménye. Valóban füstölt: fűtött szoba várt bennünket, valamint *Keserű* Ferenc presbiter és *Viszlói* Ferenc, aki társadalmi munkában szokott harangozni.

Beléptünk az előszobába. Mindjárt észrevettem, hogy sír a fal, a könnyhullatástól egészen nedves. Csak azt nem tudtam hirtelenjében megállapítani, hogy szíve keservének mi lehet az oka? Önmagát siratja? Vagy az

elment két fiatal lelkészt? Netán azért kesereg, hogy egy nyugdíjas vén pap jött ide a személyemben?

Na, de gyerünk sorjában. Az első, amit meglát az utcáról a parókia kertjébe lépő ember az, hogy a kapun nincs kilincs, sem kívülről be, sem belülről ki. Persze be lehet azért jönni, ki lehet menni, csak meg kell emelni a kaput.

A parókia ajtaja már gazdagabban van felszerelve, a külső ajtónak ugyanis már van kilincse. Igaz, csak kívülről. Amikor kikísértem enyéimet, hogy Komlóra visszatérjenek, akkor fedeztem fel: nem tudom belülről becsukni az ajtót. Szerencsére mentő ötletem támadt: kivettem kívülről, betettem belülről. Igaz, így sem tud senki bejönni, de én legalább be tudom tenni az ajtót, és ha kell, ki is tudok menni. Ezt a megoldást akként fejlesztettem tovább, hogy nem is kell használnom a kulcsokat – tíz kulcs van a karikán -, mégis biztonságban hagyhatom magam mögött a parókiát: ha kimegyek, egyszerűen csak a fél kilincset kell zsebre raknom. Este sem kell lefekvéskor kulcsra zárnom az ajtót, mindössze belülről vennem a fél kilincset.

Pillanatnyilag nem tudom, hány helyisége van a parókiának, mert csak egyet fűtök; az is elég munkát ad. Szokásomhoz híven ma is reggel 5-kor keltem, s mivel nincs központi fűtés, mindjárt elkezdtem fát vágni a kamrában, villany híján a zseblámpám sugárözönében. Nemsokára azonban az öröm meleg érzése töltött el, noha a helyiség ablaka üveghiányban szenved, és én nagyon fáztam. Mondom, öröm töltötte el a szívemet, mert a szomszéd kakasa észrevette az üres ablakkereten át kiszűrődő fényt, és elkezdett kukorékolni. Ettől? Ezt azért merem állítani, mert fél 5-kor már ébren voltam, és

eddig egy kakas sem kukorékolt, ahogy utána sem, hosszú fél vagy egy óráig. Néma maradt Viszló minden más kakasa. (Sivalkodni kezdtek viszont a disznók, mivel elérkezett az ölés ideje.)

Amikor a sötétségben lappangó szomszéd kakasa engem, a világosságban dolgozót a maga módján üdvözölt, mindjárt eszembe jutott János evangéliuma 1. részének 5. verse: „És a világosság a sötétségben fénylett, de a sötétség nem fogadta be azt.”. Karácsony felé haladva lehetetlenség volt nem gondolnom arra: maga módján milyen „értelmes” a fény hatására felharsanó állat, és milyen balga – evangéliumi dolgokban – az ember, mikor behunyja szemét a világosság előtt.

A favágást is befejeztem egyszer. Bajban voltam utána – már este is -, hogyan tisztálkodjam. A gondnok ugyanis a fagyveszély miatt elzárta a vizet. A szomszédtól kaptam egy vödörrel, de a vizesblokk rossz, lavórt nem hoztam. Szerencsére a feleségem főzőedényt is tett a betyárbútorba: egy fél és egy háromnegyed literes lábost és literes fazekat. Ez utóbbit eredeti tisztából visszaminősítve: sikerült „tisztálkodnom”.

Ígéretet kaptam: ma már lesz vizem.

2.

1983. dec. 12.

Attól tartok, hogy 1. számú jelentésem túl sötét képet festett Diósvizlőről. Az első benyomás után mind jobban kezdenek előragyogni a gyülekezet pozitív vonásai.

A vezetékes víz nem érkezett meg ugyan estig sem a parókiára – mármint szombat estig -, a „természetfelelős” azonban vasárnap reggelre már az egész falut esővel permetezte. Emiatt ezután szinte lehetetlenné vált a templom megközelítése. Napok óta fagyott, így a leesett csapadék a gyalogjárót és az országutat az egész községben jégpályává változtatta. Erről én korahajnalban semmit sem tudtam, ezért a kályha hamuját a szemébe borítottam, majd onnan voltam kénytelen visszalapátolni, hogy felszórjam vele a parókia és a templom előtti járdát.

Értelmes és vállalkozó nép lakja ezt a Viszlót, ezt onnan tudom, mert 10 férfi és 9 nő mégiscsak részt vett – kéz- és lábtörés nélkül – az istentiszteleten. Sőt, volt még egy gyerek is, minthogy elhozta valaki az unokáját.

Ebédre Keserű Ferenc presbiter atyánkfia látott vendégül. Kétségtelen, hogy Viszló sok érdekes személyisége közül ő az egyik legérdekesebb. Tolnából Baranyába átszármazott törzsökös kálomista család sarja. Mezőgazdasági technikumot végzett, és sokra vitte a térszben. Munkáját átlagon felüli hűséggel és intelligenciával végezvén, egyszer az mondották neki: „Pajtás, köztünk, párttagok között lenne a helyed.” „No

de én a gyülekezet tagja és presbitere vagyok, s a kettő nem megy együtt” – felelte ő a megtisztelő szóra. „Gyere csak közénk, nem kell otthagynod sem a templomot, sem a presbiterséget, mi vállalunk téged.” Így hát egyszerre volt református presbiter és – mind a nyugdíjba meneteléig – párttag is.

Amikor elbeszélte ezt nekem, elcsodálkoztam: az itteni alsó párt régiókban is akadnak hát értelmes, Marx és Lenin gyakorlata szerint cselekedni és dönteni tudó emberek. Marx óva intette az I. Internacionálé kongresszusán a résztvevőket: ne a vallás, ne az egyházak ellen harcoljanak, hanem a tőke, a kizsákmányolás ellen, hiszen a vallás magától elhal majd. Lenin meg egyenesen megtiltotta, hogy bárki megbántson csak egy rossz szóval is olyan párttagot, akinek istenhite van, aki vallásos.

Rákosiék fordítva kezdték a szocializmus építését: előbb megásni a sírját a vallásnak, az egyháznak, azután majd megteremteti a jólétben élő, szabad, boldog Magyarországot.

3.

1983. dec. 20.

Valószínű, hogy a pókok közül csak a Vízipók csodapók. Ezt azért is elhiszem, mert ezt a művészi produkció egyik alkotója: Szabó Szabolcs mondja, és ő szavahihető ember. Ezt onnan tudom, mert a Fényes szelek idején nem a NÉKOSZ-ban készült fel leendő pályájára, hanem a Budapest Kálvin téri református gyülekezet által létrehozott és fenntartott egyetemi és főiskolai internátusban: a Kálvin Kollégiumban. Ennek kezdetétől kimultáig a vezetője voltam, pontosabban, - amint ők megtiszteltek: a „Főápoló”-ja.

Valószínű, hogy a parókiák között a Viszló-i parókia a csodaparókai. Ezt meg onnan tudom, mert – Isten kegyelméből – immáron –bár hetente két napot komlói otthonomban töltök – második hete lakom falai között.

Röviden így jellemeztem: míg a Presbitérium és a gyülekezet szíves szóval és szeretettel – és a reáfordított nagy anyagi áldozattal – papmarasztó, maga a parókia: papzavaró. Igazában zavarban vagyok, miképp adjam ennek a kialakult helyzetnek az okát. Talán így: múlt századi épület plusz: huszadik századi modernizálás, íme, az a parókia.

Ma reggel 9 óra tájban áldott eső kezdett szemetelni. De valami furcsa átok következtében a parókia előszobájába csak úgy tudok belépni, hogy az ereszcatornából nyakamba csorog a víz. Már akkor is bosszantott, amikor minden száraz volt az épület körül,

csak éppen a tetőn olvadó hólé mindig a belépésnél keresztezte az utamat. Na, betyár csatorna: most rajtakaplak! A bejárattal szemben levő templomi bejárattól figyelem az épületre helyezett új csatornát. Szép munka, a két végén egy-egy függőleges levezető. De milyen furcsa: mintha épp közében, a belépő táján az egész rendszernek egy kis süllyedése lenne. De ebből még nem kellene nekem is kapnom, legfeljebb akkor, ha már a peremén jönni ki a csatornának. Most már a palotám belépőjénél sandítok felfelé mind a *négy szememmel*: semmi kétség, két csatornacső szinte pont a fejem felett illeszkedik egymásba: innen csorog. Mivel azonban Tamás vagyok: a szememnek sem hiszek, ezért hát elmegyek az esőben az épület két végén levő függőhöz, és – láss csodát – egy cseppnyi sem jött egyik helyen sem. Olyan száraz maradt a cső, hogy akár meg is száríthattam volna alattuk a nedvessé lett sapkámat.

Mindennapi gondom a fürdőszoba is, pontosabban: a remek új Hajdú bojler. Eddig csak a hibáját láttam, de hogy ma egy kicsit meg akartam reparálni és felnéztem az egész alkotmányra, akkor pillantottam meg a Hajdú nevet. Mindjárt arra gondoltam: a kiskereskedelem a viszlói parókia fürdőszobájába egészen speciális bojlert szerzett be a vízszelők és a későbbi használók örömeire: egyenesen a hajdúk harangöntő műhelyéből hozatták meg, és szereltették be. Engem lassan két esztendeje vastagbél daganattal megoperáltak, de előtte az operáló főorvos közölte: lehet, hogy majd a végbelet oldalt kell kivezetni. Istennek hála, én megúsztam, és az, aminek mennie kell: a rendes útján mehet. De nem így a harangöntők által készült vízmelegítő tartályban.

A normál tartályban a melegedő víz cseppeket bocsát ki egy szelepen, és ez természetes útján a fürdőkádban, s onnan tovább kerül. Nem úgy Viszlón! A nem harangöntők műhelyében készült tartályból a víz tehát vagy a tartály alá szerelt kádba, vagy a mellette levő mosdókagylóba csepeg. Itt: a kettő közé a padozatra, illetve előbb a fürdőkád széles peremére, ahonnan minden irányba szétloccsan. Illetve: szétloccsanna. Szerencsére az elődöm: Tibor és Marika – teológiai tudományokon túl technikai vénával rendelkezve – a cseppek számára a szelephez egy bergman-csővet szereltek, szigetelőszalaggal erősítve a tartályból kivezető csőhöz. De ezek a cseppek ügyet sem vetve az előkészített útra: szentelenül mellé csepegnek. Elődeim – ők is makacsok lévén – a kád peremére egy tálcskát helyeztek el, olyképpen, hogy a csepp: ebbe, abból pedig a kádba kerüljön. Az ötletes megoldást átvettem, és magam is megtartottam az eddigi gyakorlatot. Mondanom sem kell a cseppek is! /Valójában a szelep hibás: éjjel-nappal állandóan csepeg./

4.

1983. dec. 28

Nem tudom, van-e valami kiismerhetetlenebb az embernél. A diósvizslói gyülekezet sem kivétel e szabály alól. A szentestén, az este 6-kor tartott istentiszteleten szépen együtt voltak: 32 férfi, a karzaton 8 legény (mivel itt az a szokás, hogy az ő helyük ott van), az asszonynép 46, a gyereksereg húsz-egynéhány: tehát több mint százan. A gyermekek szépen mondták a karácsonyi verseket: az ő segítségükkel a jelenlevőket megtanítottam egy új, azaz egy régi, több mint kétszáz éves karácsonyi énekre: „Jer, mindnyájan örüljünk...” Jól indul a karácsonyi ünneplésünk, gondoltam.

Másnap, karácsony első napján gyönyörű napfényes délelőtt, ünnepi hívással kondul az istentisztelet kezdetét jelző harmadik harangszó. A presbitérium élén vonulok be a templomba. A tömött padosorok helyett mintha üresség fogadna...

36 felnőtt vett részt az istentiszteleten; ebből 33-an vettek úrvacsorát: 15 férfi és 18 nő. Volt még ott két kisgyermek is, bizonyára nagyanyjuk hozta el őket. Úgy néztem erre két kicsire, mint akikben Isten a jövőendő diósvizslói református szent eklézsiát építi meg. Ezt én már meg nem érem, mégis: megvigasztalódtam.

Diósvizslón csak egyszer van úrvacsoraosztás, az első napon. Az istentiszteletnek ez az úrvacsorai része holtomig emlékezetes marad. Eddig csak hallottam, hogy mi történik egyik-másik ősi gyülekezetben: amikor a lelkész veszi magához az úrvacsora jegyeit, a gyülekezet

felállva énekli a 26. zsoltár 6. versét: „Belső tisztaságban és ártatlanságban...” Templomba menetelkor röpke, sejtető figyelmeztetésként kaptam a tájékoztatást: itt is ez a gyakorlat.

Mit mondjak? A legszentebb szolgálat végzése közepette iszonyú dolog átélni a kettősséget: amíg a gyülekezet a belső tisztaságról és ártatlanságról énekel, érezni a magam emberi mivoltának ezernyi gyarlóságát, bűnét. Ha író lennék, sem tudnám leírni, amit ilyenkor él át az ember. Isteni titok és kinyilatkoztatás: nyomorult bűnös vagy, de én valóságos Isten vagyok, és akinek asztala körül szolgálsz, annak kereszthaláláért valóban megbocsátottam minden bűnödét...

Karácsony másnapján reggel 5-kor, amint a hamut szedem ki a kályhából, hogy ismét begyűjthassak: továbbra is a tegnapi döbbenet foglalkoztat. Néma csönd a faluban. Kinézek az udvarra, feltekintek az égre: felettem kissé jobbra ragyog a hold félkaréja, előrébb, távolabb szinte szikrázik fenn az égen az esthajnalcsillag. Eszembe jut a 19. zsoltár első verse: „Az egek beszélnek és nyilván hirdetik az Úrnak erejét...”
Semmi kétség: az úrasztala pedig az Ő kegyelmét.

4.

1984. jan. 18.

Amikor egy jó hónapja, december 9-én beköltöztem a viszlói parókiára, ingyen sem véltem volna, hogy más teremtett lélek is otthonának tudja ezt a lakot.

Az első lény, amelynek ittlétéről tudomást kellett szereznem: egy szép, nagy derék *pók* volt. Szemmagasságban nyugodott az ajtófélfán, moccanás nélkül tudomásul vette jelenlétemet. Természetesen én is az övét. Már csak azért is, mert tudtam a Bibliából, hogy a pók a királyok palotájában is otthonos.

A másik bérlőtárs: egy *macska*. Először csak sejtettem, látni nem láttam semmit, amikor benyitottam az egyik udvari helyiségbe, hogy a faskamrába menjek. Hirtelen zaj, ugrás, mire azonban beléptem: már hült helye volt. Egy kis étel maradék aztán mindennapi vendéggé tette. Azóta már vizitelt is az előszobában.

És ott mi tart egyenletes mozgással az ablak felé, amelyen szinte tavaszi meleggel és ragyogó sugárral ömlik be a napfény? Egy *katicabogár*. Az olvasó szemüveggel megszámlálom: hát pont van rajta. Mindjárt hétszer gondoltam az én két komlói Katicámra.

Nagyobb és kölcsönös riadalmat keltett az a találkozás, amely még a kezdeti időkben történt reggel a konyhában egy *egérrel*. Szerencsére az ijedségen kívül egyikünknek sem történt semmi baja. Az egér tőlem ijed meg, én pedig attól: mi van a földön heverő tejes zacskóval és – disznóvágás és kóstoló küldés ideje lévén – a konyha kőpadlóján hűtött kocsonyával, sütni való

hússal, kolbással, hurkával? Szerencsére semmi baj, úgy látszik, én hamarabb fogtam egérszagot, mint az egér hurka- és kolbászszagot.

5.

1984. jan. 24.

Az első esketést január 14-én, szombaton délután végeztem Viszlón. Amikor az örömapa decemberben kihirdetésre jelentette a házasságkötést, megkérdeztem: „Mikor válthatok szót a leendő ifjú párral?” „A lányommal majd eljövünk, a vőlegény azonban katonaidéjét tölti, ő nem jöhet el.” Mindig nehéz ilyesféle szolgálatot végezni, amikor szinte semmit sem tud az ember azoknak a belső világáról, akiknek egy életre szóló evangéliumi útravalót kellene adnia. A menyasszony református volt, de nem konfirmált, a vőlegény római katolikus.

Vagy hetven-nyolcvan főnyi násznép előtt adtam át Jézus szavait a János 13, 34. alapján, az ifjú pár mellett az egész násznépnek: „Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek...” A násznép határozottan figyelt, de az ifjú párról nem tudtam megállapítani ugyanezt. Majd jött az eskü. A vőlegény nagyon szépen, értelmesen mondta utánam az eskü szövegét egészen a holtomiglan-holtáiglan-ig. Ez a holtáiglan valahogy nem sikerült, mellette jobbról-balról kuncogni kezdtek. De aztán csak kikerekedett az eskü.

A menyasszony esküje is simán ment, egészen a holtáiglan-ig.

Az igazi meglepetést azonban a násznép szerezte. Amint a záró imádság után elkezdtem a Miatyánkot: egyből megszólalt a templom közönségének egyik fele, és mondta fennhangon velem. Arrafelé tekintettem: semmi kétség, ezek a vőlegény rokonsága, baráti,

ismeretségi köre, mivel a viszlóiak sohasem mondják papjukkal a Miatyánkot. Ellenben az esketési istentisztelet záróénekét a reformátusok szolgáltatták, énekelvén – én magam ezt nem ismertem, tehát csak ők énekelték – a 128. zsoltár 1-2. versét: „Boldog az ember nyilván, ki az Istent féli...” Mielőtt énekelni kezdtek volna a második verset, felolvastam a szép szöveget, hogy a katolikus testvérek legalább így legyenek egyik lelkileg az áldásmondásban.

Első temetési szolgálatom egy nagyon kis faluban volt, Babarcszöllösön, január 17-én, kedden. A nyolcvanhét esztendő, hircsi születésű *Czina* Andrásné szül. Tóth Máriát temettem. Megérdemli neve feljegyzését – nemcsak a mennyekben, de itt is -, mivel nagyon hűséges volt: még öt esztendővel ezelőtt is ájtott onnan ide istentiszteletre. Koporsója mellett a Lukács 2, 51 b. alapján hangzott az evangélium vigasztaló üzenete: „És az ő anyja szívében tartá mindezeket a dolgokat.”

Csaknem tiszta katolikus lakosságú falucska ez a Babarcszöllös, de oly kicsi, hogy még temploma sincs. Három-négy református lélek él benne. A ravatalozónál tartott gyászistentisztelet kezdődő énekének – Te benned bízunk...- három asszony is belekapcsolódott az éneklésbe. A sírnál is elénekeltünk egy pár zsoltárt, a katolikusok nagy figyelmétől kísérve. Gondolom, nem volt mind zeneértő, egyébként itt-ott pironkodnunk kellett volna. De azért az éneklők közül egyik is, másik elmondta aztán: otthon is éneklük időnként a zsoltárokat. A megboldogult is sokszor énekelte az udvaron – nyári időben kint üldögélve – a szomszédok füle hallatára. És hiszem: lelkük javára.

6.

1984. február 01.

Sok mindenben antitalentum vagyok: a missziói munkában különösképpen. Ennek ellenére nem állhattam meg, hogy az 1984. jan. 15-én tartott első presbiteri gyűlésen – nemcsak az évnek volt eső gyűlése, de nekem is itt Viszlón – fel ne vessem egy hétköznapi esti bibliaóra gondolatát. Bizonyos vagyok benne, hogy nem érte kevésbé váratlanul ennek a kérdésnek a felvetése a presbitériumot, mintha ahhoz kértem volna beleegyezésüket, hogy a templomunk tornyán levő csillag helyezzem el egy éjjel.

Fontolgatjuk a kérdést: ha vasárnap alig-alig néhányan kívánnak élni az Igével, hétköznapi talán inkább élnek vele? A napi munka után, amikor előbb még a jószágot is el kell látni? Emiatt korán sem lehet, de a napi törődés után, későn sem.

„Hát az esti hat órai kezdet jó lesz?”- kérdeztem. – „Jó lesz.” „És melyik nap legyen?” A presbitérium egyik tagja a hétfőt javasolja. Megemlítik még, hogy sok-sok évvel ezelőtt a téli időszakban vallásos est is volt hétköznapi.

Meg is született a határozat: induljon meg a hétközi bibliaóra, vagy inkább vallásos est, mégpedig hétfőn, minthogy akkor nincs TV adás. Rákövetkező vasárnap már hirdetni akartam, de a rossz időjárás miatt csak hatan voltak jelen. 29-én azonban már kihirdettem, hogy holnap, tehát hétfőn este hat órai kezdettel megtartjuk az első hétközi – hételeji vallásos estünket a lelkészi hivatalban. Azt a 29-i istentiszteletet már a fűtött

lelkészi hivatalban tartottuk. Éppen 13-an voltak (5 férfi, 8 nő).

Hétfőn, 30-án este háromnegyed hatkor egy kanapé, egy lóca, két szék, egy dívány és én mintegy 12-14 ülőhellyel vártuk a híveket. Aztán jött négy, majd öt, majd három... végül bizony be kellett hozniuk a tartalék lócát is: rajtam kívül huszonegyen voltak. Üdvözölvén a megjelenteket, elmondtam bevezetőben estünk programját, amely a következőként alakult:

Énektanulás. A 422. éneket terveztem megtanítani: „Hadd menjek, Istenem, mindig feléd...”, de – akármilyen furcsa, mégis le kell írnom – a Lélek közbeszólt, illetve beavatkozott: a 342-ket nyitotta ki számomra. Meglepetve olvastam az ismert – és kétségtelen, hogy a legfontosabb keresztyén hittételt tartalmazó – igaz és szép, idvességes mondatot: „Jézus, világ Megváltója...” Hogy is nem gondoltam arra, hogy mással nem is lehet indítani első vallásos estünket? Az ének tanítását mindjárt azzal kezdtem: újonnan fel kell fedeznünk református voltunkat, mert igazában bármennyire is annak mondjuk magunkat: nem vagyunk azok. Mert reformátusnak lenni azt jelenti: Jézus Krisztusban lenni. A jelenlevők nagyon gyorsan megtanulták az első verset. Azután amint haladtunk előre a programban: az elsőt ismételve, mindig hozzáénekeltek a következőt.

Irodalom. Bódás János verseiből olvastam fel. Előbb Türelem című versét. Majd a Napos oldal-t.

Egyháztörténelem. Stichelberger: A reformáció hősei c. művéből hangzott el részlet, a gályarab szabadító Ruyter Mihály életéről.

Diósvizslóról jelentem (1). Ezt azzal vezettem be: nem szeretem és – hacsak lehet – kerülöm a hát megetti beszélgetést. Bárhol szolgáltam, az 1950-es évektől kezdve, mindig szoktam beszámolót írni barátaimnak. Ha valamit bántónak éreznek, nyugodtan mondják meg. Élvezték. Különösen a kakast.

A záró áhítatot Ézs. 44, 1-6, tehát a napi Ige alapján tartottam.

7.

1984. febr. 29.

Január 15-én, az első presbiteri gyűlésen felvettem – a hétköznapi esti vallásos est elfogadása után – egy evangélizációs hét megtartásának lehetőségét is. Hozzátettem, hogy Komló most egy új, fiatal lelkészt kapott, kitűnő igehirdető: őt gondoltam meghívni. Az ezt követő csendben végre megszólalt valaki: „Egyhetesről szó sem lehet, de a három naposat talán megpróbálhatjuk.” Valaki még hozzátette: „Ebből kettőt tartson a tiszteletes úr, egyet pedig a komlói lelkész... De tiszteletes úrra bízunk: rendezze a dolgot, ahogy jónak látja.”

Én aztán arra gondoltam: ha ez a gyülekezet – minden látszat és tapasztalat ellenére – annyira szomjas és éhes az igére, hogy még az én vontatott, akadozó szolgálatomból is tud valami lelki eledelhez jutni, akkor megérdemli, hogy jó, élő igéhez, bizonyágtételhez jusson.

A február 9-i, csütörtök esti komlói bibliaóra után tartott imaközösségben előadtam kérésemet: 13-án, hétfőn vagy rá egy hétre: 20-án indulna a viszlói evangélizáció. Komló szerencsés helyzetben van, itt szükség esetén három pap is szolgálhat: a lelkész, Nagy Péter, Orosz Papp Endréné, a teológia levelező hallgatója, aztán a feleségem, mint papné. Sőt egy pap számba vehető kitűnő énekvezért is, dr. Kiss Ervinné. Magam is vállaltam szolgálatot, 19-én, vasárnap estére. Arra gondoltam: ha eljön egy vasárnap délelőtti létszámú hallgatóság, akkor reménységgel tekinthetek a

másik három nap elé. A reméltnek majdnem a duplája jött el: 25-en.

A négynapos evangélizációs sorozat összefoglaló címe ez volt: *Utam Jézus Krisztushoz, a Békesség Fejedelméhez*. Az előadók a fenti sorrendben követték egymást. Szerdán ketten szolgáltak: Dr. Kiss Ervinné és a feleségem.

Bizony ha hétfőn nem segítenek ki székek áthozatalával a szomszédok, kellemetlen helyzetbe kerültünk volna: több mint negyven embert nem lehetett volna anélkül elhelyezni. Remek volta a hétfői indítás, kitűnő a keddi folytatás, valamint a két szerdai szolgálat is. Érezni lehetett a Lélek jelenlétét. A szívből-lélekből jövő bizonyosságtételek mögött érezhető volt a hosszú évek során át megharcolt lelki küzdelem. A faluban nagyon jó visszhangja volt az összejöveteleknek.

Az evangélizációt követő hétfői vallásos esten megpróbáltam egy kis felmérést csinálni, tapasztalatszerzés céljából. Beleegyeztek. De másnap – üzenetként – kaptam az igazi eredményt: „Nekünk ne felméréssel, hanem Bibliával és igehirdetéssel tessék szolgálni!”

Így legyen! Ámen.

A viszlóiak is azok közé tartoznak – mint a magyarság jó része -, akik belső világukat belül szeretik hordozni.

8.

1984. ápr. 2.

Több mint negyven esztendő alatt nem szedtem össze annyi pókhálót a palástommal – szószéken és úrasztalánál szolgálván -, mint *Szaván*.

Ide ez év januárjában jutottam el először. Ekkor is és februárban is a lelkészi hivatalban tartottam az istentiszteletet. Márciusra, böjt második vasárnapjára úrvacsorát hirdettem meg. Megérkezésem után fogtak hozzá az úrasztala megterítéséhez. Addig szétnéztem bent, a belülről most először látott templomban.

Törött ablakaival, lyukas tornyával, vakolatot elhullatott falaival: kívülről is siralmas látvány volt. De belülről szinte döbbenetes. Mikor volt itt utoljára istentisztelet? Belépvén feltekintek a karzaton lévő orgonára: rendezett volta jó benyomást kelt. A karzat mellvédjén krétával felírt két szó olvasható: „Bízzál Istenben!” Nem is tudom, ki, mikor, miért írta, s hogyan maradt ott fenn az írás, de nyomorult, keserű érzéseim közepette valami reménységgel, bizakodással tölt el. Majd a szószékre esik tekintetem: fenn a terítőn – ki tudja, mikor volt utoljára kimosva – sárga (vagy arany?) hímzéssel: „Dicsőség az Úrnak!”

Nyolcan vannak az istentiszteleten, utána heten élnek a szent jegyekkel: egy férfi és hat nő. A leszedett úrasztala márványlapján olvasom: „Adakozásból 1914.”

Bent a lelkészi hivatalban gyönyörködöm a két szép kehelyben. Felirata: „Özvegy Kátai Józsefné

ajándéka a Szavai Református Egyháznak 1914.” A kenyérosztó tányér más anyagból készült, valami nehéz fémből. Felirat nélkül. A keresztelési készlet már beszédesebb. Ha jól emlékszem, a szép kancsón olvasható ez: „Molnár Margitka ajándéka”, a tálon pedig: „Szavai ev. Ref. Egyháznak 1905.”

Tegnap, április 1-én délután kimentem, hogy keseregve ismét szemügyre vegyem a halálraítélt templomot. A Türelmi Rendelet után épülhetett, mivel tornyával, bejáratával hátat fordít az utcának. Közvetlen környéke – a keskeny utcai front kivételével – meghökkentően siralmas. (Most amint írom e sorokat, arra gondolok: szinte művészi módon megkomponálva, megkonstruálva az.) Egyik oldalán, a fal tövében hever a múltkori viharok által a parókia tűzfalának felső, padlásrészéből leomlott vályog és téglakupac. A torony, illetve a templombejárat előtti rész széles sávban: száraz, bokros, gazos, bozótos terület. A másik oldalon ugyanez, vegyítve a templomkert falának maradványaival. Lentebb: valami ócska autó még ócskább karosszériája.

A templom bejárata: három kőboltozat, ajtókkal. Az egyik boltozat záróköve a masszív torony és az idők súlya alatt kettérepedt, majdnem közepén. Most gerenda tartja, és óvja a lezuhanástól. A bejárat boltozat alá lógott felülről a harangkötél, mindkét harangé, hogy alulról lehessen meghúzni. Mindkét kötelet ellopták, csak fent a toronyban lehet harangozni. Felmentem. A toronynak nem lévén ablaka, minden égi madár – a galamboktól kezdve - ott helyezi el végtermékét, amely már jóval bokán felül borítja a torony első szintjét.

A viszlói parókián megpillantottam A Magyar Református Egyház Egyetemes Névtára c. kiadványt,

1912-ből. Szaváról többek között ezt írja: „Anyaegyh., kb. 1618-tól, 545-en lakják, ebből ref.: 307. Szül. ekve: 1769-től, halotti 1785-től.” Még egy névtár van 1930/32-ből, itt az alapítás éve: 1560, lélekszám 464, ebből ref.: 253. Jelenleg 48-an fizetnek egyházfenntartási hozzájárulást; 6 leányt és 1 fiút készítek elő konfirmációra. Feljegyeztem az 1984-ben tartott első istentiszteleten megjelentek nevét: *Bertók Lajos*, *Cicárdi Jánosné*, *Dudás Ferencné*, *Jaksa Sándor*, *Kovács Jenő* és neje, lányuk *Judit*, *Siklósics Dezső* én neje, *Szabó Sándor*.

Ki, mikor és mit vétett? A nép? A vezetői? Mi mindannyian? Bizonyára.
„Van-e még kegyelem?”

Komló, 1984. április 3.

Nagytiszteletű
Komlósi Ernő esperes
És
Tóth Sándor em-i számvevő úrnak
Pécs – Csányoszró

Kedves Ernő és Sándor,

Roppant sajnálom, hogy a zárszámadás és költségvetés határidőben való el nem készítésével sok gondot okoztam Néktek.

Mulasztásom okát – okait – nem kívánom felsorolni, pedig lenne mit. Csak a viszlói gondoknál maradvá: a beázó parókia; az újonnan szerelt fürdőszoba eddigelé többször javított, de még most is falat áztató lefolyása, a parókia hátsó végének a szomszéd portáját fenyegető megrepedt, és ledőléssel fenyegető fala. (Ez a részt teljesen le kellene bontani és újonnan, alaptól tetőig felhúzni, - becslés szerint vagy százezer Ft-nyi költséggel. Úgy hallom: ez már évek óta így van, de a szomszéd most – újonnan – reklamálta az esetleg életveszélyes helyzetet.) Szóljak az egy-két éve felszerelt esőcsatornáról, amely sehol sem folyik, egyedül csak a parókia előszobájába nem lehet száraz lábbal a csatornából az esőzés, vagy hóolvadás idején bejutni? Nem sorolom tovább.

Az új gondnok is csak pár hónapja van szolgálatban: járatlan ő is a zárszámadás és költségvetés útvesztőiben. Hiába keresem, nem találok az 1982-es

vagy 83-as költségvetést, amelynek alapján elkészíthetném az 1984-eset.

És a többi, társgyülekezet egyéb gondja.

Elégedjetek meg azzal, hogy az erőmet és lehetőségeimet meghaladó gondok – hogy ti. jóvégre mehessenek a dolgok – nem egészen négy hónap alatt több mint két kg-ot ettek meg belőlem. És ezek a „kannibálok” ahelyett, hogy fogynának: szaporodnak. Márán, - ha jól tudom – tavaly történt meg a templom újonnan való rendbetétele: már itt-ott hullik az „időtálló” borítás. A vállalkozó – úgy hallottam – mostanában disszidált.

Egy szó mint száz: köszönöm a zárszámadás dolgában nyújtott nélkülözhetetlen segítséget, amelyet meg is kaptam. A költségvetés elkészítését nagyban segítené, ha az esperesi hivatalból – minthogy itt sehol sem találjuk a gondokkal – a múlt évi költségvetést. Ennek alapján aztán a 8.-át követő héten (ezen a héten, - iskolai szünet lévén – itthon vagyok, Komlón – elkészíteném a költségvetést.) /Akár most is beküldhető az összesítés a tavalyi alapján, ha égetően szükséges. A lelkészi fiz.-nél csak a korpótlék maradnak ki, aminthogy jelenleg nincs lelkésze Viszlónak, és nem valószínű, hogy korpótlékos jönne ide valaha is parókusnak./

Ha mindez nem megy: jelentsétek felfelé a viszlói kisegítő lelkésznek felszólítások ellenére is történt mulasztását.

Legyetek jó egészségben.

Atyafiúi üdvözléssel:

Vizaknai Tamás

9.

1984. ápr. 10.

A vasárnapi istentisztelet után már hozzáfognék Viszlón az ebédhez, amikor kopogtatnak. Két nő lép be: anya a leányával. Jelentik, hogy jövő vasárnap szeretnék az unokát, illetve a gyermeket megkeresztelni. A nagymama mindjárt mutatja a nyugtát: már befizették az erre az évre szóló egyházfenntartási díjat.

Bosszant az itt kialakult gyakorlat: fizettem, tehát nincs akadálya az egyházi szolgálat igénybevételének. Még inkább bosszant, hogy keresztelési szolgálatomat igénylik, miközben azt is tudják, hogy én pedig a hívektől igénylem az istentisztelet látogatását – eddig lemondva még a fizetésem felvételéről is a szinte üres templom láttán - , de ők még annyi fáradságot sem vettek maguknak, hogy legalább ezen a vasárnapon eljöttek volna a templomba.

Nem szólok semmit, csak kérdezem és írom az anyakönyvezésre kerülő adatokat.

A gyermek neve: Zoltán, Dezső. Utána öt pár keresztszülő, koma, komaasszony adatát jegyzem le. Az elsőnél még tudják a keresztszülők vallását, a foglalkozását, az asszony leánykori nevét is: de aztán már ismeretlen a vallás, a foglalkozás, sőt, a negyediknél, ötödiknél még a keresztnév is. Más, régebbi anyakönyvi bejegyzéseket felhasználva mégiscsak összejönnek az adatok.

Magamban morfondírozom: Milyen furcsa szokás: milyen furcsa szokás három, négy, öt, sőt több komát meghívni, holott hiányzik az a szorosabb érzelmi, baráti, rokoni vagy munkatársi kapcsolat, amely ezt indokolná. Mérlegelem: nem kellene-e inkább névadást tanácsolnom, már csak azért is, mert a nagymama – még a nyugta felmutatása előtt – ezzel vezette be mondanivalóját: „De nagyon rövid legyen, mert a gyermek már négyhónapos, és nehéz tartani.”

Mindenesetre: hallhattam. Abban is reménykedtem: hátha a megjelenők közül megszólít valakit az ige. Villámgyors mérlegelés: öt koma és ugyanannyi komaasszony: tíz lélek. A keresztelő család – ha eljön az apa is, és ott lesz az egyik nagyszülő – további 3-5 lélek. Plusz a szokásos vasárnapi gyülekezet: kijöhet húsz-huszonhárom lélek.

Több mint negyvenen voltak. Az istentiszteleten a Máté 23,37-39, alapján hangzott az ige hirdetés. A tyúk és csibéi. Az fejtegettem: a kotlós különösen etetés és veszedelem idején gyűjti egybe csibéit. Elmondom: jó, hogy a viszlói hívek elküldik gyermekeiket hittanórára és konfirmáció előkészítőre: kell nekik a lelki táplálék. Jézus a veszedelmes kísértések idején megmentővé válhat az életünkben. De sokan úgy gondolják: a felnőtteknek már nincs szükségük erre. Ők már tudnak magukra vigyázni, biztonságban vannak stb.

A keresztelési ige: 1 Mózes 30,20 volt: „...megajándékozott az Isten engem jó ajándékkal.” Egy édesanya boldog vallomása volt ez. De vajon a gyermekek elmondhatja-e majd egyszer: megajándékozott az Isten engem jó szülőkkel, ha ígéretetek ellenére sem nevelitek hitben?

A keresztelési ebéden nem tudtam részt venni, korán kezdődött a szolgálatom Márfan. Ebédhordóban küldték el: három napig megvolt belőle az ebédem, vacsorám.

Illendőnek tartottam viszont, hogy márfai istentisztelet végeztével felkeressem a családot. Fülellemel tájékoztam: a házból kihallatszó magyar nóta jelezte az utcán elhaladóknak: ma nagy, ünnepi esemény történt ebben a családban. Szívesen fogadtak. A „kórus” vezetője menten mondta: „Énekeljük el a tiszteletes úr nótáját.” Amilyen az adjon Isten, olyan a fogadj Isten mit felelhettem? Mondtam: „Felleg borult az erdőre...”

A végén megköszöntem, és még ilyesfélét is mondtam: az a reménységem, hogy akik ilyen szívvel-lélekkel éneklük a magyar nótákat, egyszer ugyanilyen szívvel és lélekkel fogják énekelni a zsoltárokat is. Hát körülbelül ebben maradtunk.

10.

1984. ápr. 17.

Az 1941-ben kiadott Új Idők Lexikonjában Rádfalva címszó alatt ez olvasható: „kk., Baranya vm. Siklói j. (1930.) 588 lak.”

Két meghökkentően rút ruhába öltözött építmény tűnik a vándor szemébe a falu főterén: műemlék jellegű református templom és a hozzá tartozó parókia.

Amint lázadó gondolatokkal, keserű szívvel és lélekkel szemlélem a falakat, lehetetlen arra nem gondolnom, hogy van valamiféle szépsége a rútságnak, és poézisa a bomlásnak, a pusztulásnak is. Nem tudom, hogy mióta és meddig tartó drámát szemlélek, mégis: minden hitelenségem és reménytelenségem ellenére remélem és hiszem, hogy éppen a rútság szépségében és a bomlás költészetében rejlik annak záloga, hogy a dráma ne jusson tragikus végkifejlethez.

Amikor hetekkel ezelőtt arról értesültem, hogy a gályarab prédikátorok emlékére épült komlói templomunk felszentelésének ötödik évfordulóján egy kisdud svájci csoport jön látogatóba, meghívtam őket: virágvasárnap délutánra illesszék programjukba új szolgálati helyemnek és tartozékainak megtekintését. Ígéretet nem kaptam, de az előkészületeket megtettem, hogy virágvasárnap délutánján ne csak Diósvizlón, hanem Márján, Rádfalván és Szaván is megtarthassuk a templomban az istentiszteletet.

Március 30-án, szombaton délután terepszemlét tartottunk feleségemmel a rádfalvi templomban (eddig a lelkészi hivatalban jöttünk össze.) A szavai templom belseje: palotaterem ehhez képest. Az utcai fronton: minden ablak kitorve. Az egész templombelső – mióta? Hány év óta? – galambok és egyéb madarak végterméklerakodó helye. A templomajtó alja: rothadó félben. A cementpadlózat itt-ott felszaggatva, mintha bomba tépte volna fel. Megyek a karzat felé: a padokon, alattuk, a lépcsőn, a karzaton, az énekszámot mutató táblán: ganaj, ganaj, ganaj! Majd a szószékre próbálok felmenni: a lépcsők is ezzel vannak „szőnyegezve”.

Feleségem elmondja közben a gondnoknak jövetelünk célját és a virágvasárnap délutáni templomi istentisztelet tervét. „Ki van zárva” – mondja a gondnok. „A nép már nem törődik az istenházával, közönyös lett. Én sem vagyok egészséges, a feleségem is beteg, a népre nem számíthatunk.”

A terepszemle után megkérdi tőlem a feleségem: „Végül is hogy döntöttél? Itt tartjuk az istentiszteletet vagy a lelkészi hivatalban?” Egy pillanat ezredrésze alatt átfut rajtam a gondolat: a mi Urunk nem restellt istállóban megszületni. Ha pedig szívünkbe fogadjuk, ott is mit talál?

Csak egy feleletet adhatok: „Itt a templomban!” Feleségem válasza: „Rendben, akkor én mához egy hétre szombaton reggel 8 és fél 9 között itt leszek, Komlóról hozok söprút, szemétlapátot, stb., és hozzáfogok a templom kitakarításához.”

A gondnok: „Ha a tiszteletes asszony eljön: beteg feleségemmel én is itt leszek, és próbálok hívni másokat is.” Így lett!

Április 15-én, virágvasárnap délután a tervezett időpontnál 20 perccel később érkezőnk. Mintegy 70-80 főnyi csoport, asszony, férfi, gyerekek vár ránk a bejárat előtt. Az úrasztala előtt már jelentem a fennálló ének kezdő sorát: „Ím bėjöttünk nagy örömmel...”, és hozzátésem: orgonakíséret nélkül tudván, hogy a madarak az orgonát szinte már „tönkrejátszótták”. Elkezdem az éneket, a gyülekezet is, de az orgona sem hagyja magát: szuszog, nyög, horkan a fújtató, a molyrágta posztón menekül a levegő a légszákból, de jut valamennyi a sípok közé is. A billentyűkön játszó dilettáns vendégfogadós szíves-lelkes játéka nyomán zúg az ének lent is és fent is, a karzaton, az orgona mellett. Feltekintek: nyolc-tíz asszony és néhány férfi zengi: „a Te templomodba”, olyan hangerővel, hogy szinte az orgona hamis dallami is hozzájuk kénytelen igazodni. Oly lelkesen, oly szívemarkolóan énekelnek, mintha rajtuk keresztül az egész Baranya jajonganá, nemcsak a mennybéli felséges Isten, de a földi hatalmak felé is: hagyjatok élni bennünket, hitünket, lelkünket, e pusztuló vidéken magyarságunkat, ne koptassátok ki szívünkéből, szánkból a zsolnárokat!

Diósvizsló, 1984. május 14.

Melléklet

A Diósvizslói Ref. Egyházközség Presbitériumának 1984. május 14.-én este 8-kor, a lelkeszi hivatalban tartandó 4. (negyedik) rendkívüli üléséhez.

Elnöki előterjesztésül:

Húsvét ünnepén felmerült a gondolat, hogy a templom rendbetételét – a külső megújítás után – belülről is rendbe kellene tenni: fehérre kimeszelni.

Miután erre a célra a pénz a takarékbán rendelkezésre állott, és akadt egy kőműves kisiparos, aki kész jutányos áron a munkát elvégezni: a Presbitérium a 3. (harmadik) ülésén határozatot hozott a munka elvégzésére, a következő árajánlat alapján:

„A Diósvizslói Ref. Egyházközség Presbitériumának

A templom kimeszelésére ajánlattétel:

Bicskei József a következő árajánlatot tesz:

A meszelés anyaggal együtt 15 000 Ft, diszperzit külön megtérítendő.

A munkakezdés ideje: 1984. május 7.-e

A munka befejezése legkésőbb május 17.-e

Fizetés a munka átvétele után egy összegben.

A berendezés fólia alá kerül (szószék, orgona, stb.)

Diósvizsló, 1984. április 30.-én

Bicskei József sk.

A vállalkozó kisiparos munkatársaival együtt – miután elvégezte a munkát – elvonult. Jelezván: a munka kész, és várja a vállalási összeg kifizetését.

13.án, a vasárnapi istentiszteletre jövő hívek megdöbbenve látják: a templom ugyan ki van meszelve, de nem fehérre, hanem foltosra. Egy órán belül az egész falu a foltos református templombelsőt tárgyalja.

Az este, rendkívüli ülés tárgysorozata: A templom kimeszelése és a vállalási összeg kifizetése.

Az elnök kijelenti: 1., Minthogy a munkálatokról való határozathozatalt jóváhagyta, ezért az egészért ő vállalja az erkölcsi és anyagi felelősséget.

2., Minthogy a Presbitérium köteles az egyház anyagi dolgaival is felelősen és hűségesen gazdálkodni: jelen állapotában a munkát nem veszi át, és a 15 000 Ft-ból nem fizet ki 1 Ft-ot sem.

A Presbitérium ekként határoz:

3., Az elnök a következő bejelentést teszi: a kisiparos – kötetlen beszélgetés során – a délután folyamán közölte az elnökkel: jó lelkiismerettel állítja, hogy száradás után – augusztusig is eltarthat – míg egyöntetűen fehér lesz a templom fala, ha nem: ismét megcsinálják. Munkatársaival együtt félárnál alacsonyabb áron dolgozott. Ha a hivatalos kisipari árlejtés alapján végezte volna munkáját: 30 000 Ft-nál többbe kerülne.

4., Az elnök – hitelt adva a kisiparos szavának – megígéri, hogy saját kockázatára és zsebére, otthon megszerezve a pénzt – a 15 000 Ft-ot szombaton átadja. Több tárgy nem lévén...

Diósvizsló, 1984. május 16.

Átok alatt...?

Vasárnap, 13.-án, du. fél hat tájt a hidasi papnéval – maga is kolléga – jövünk ki a frissen meszelt templomból és megjegyzi: Úgy látszik: valamiféle átok alatt van ez a falu vagy a gyülekezet. Érdekes, a délelőtti istentisztelet előtt bennem is ez a gondolat suhant át: a tavaly átrakott templomtetőről rövid idő alatt a gerincről immár a harmadik cserép hullik alá.

Pár hete a templomtető hátsó gerincére 300 Ft-ot kellett kifizetnünk, hogy egy szerkezeti darab visszakerüljön a helyére. Ugyancsak tavaly 17 000 Ft-ért hozta rendbe a szakértő – vagy szak”kontár” – az Angster-orgonát: de igazából használhatatlan.

Mi újat írjak a parókiáról? A harmadik jelentésben már szoltam róla. Legfeljebb azt tehetem hozzá, hogy az előszobának a vizesblokkal közös fala arról tanúskodik, hogy a víz – ahelyett, hogy lefolyna az emésztőgödörbe - : a mennyezet felé iparkodik továbbra is. Az előszoba mennyezete – mintha viszonzni kívánná a víz vonzódását - : ápr. 30.-án este hét óra tájt kb egy négyzetméternyi területen óriási robajjal útjára bocsátotta a vakolatot; az pedig oly hatalmas csattanó csókkal egyesült a kövezettel, hogy ijedten rohantunk ki: mi történt? A vakolat addigra nagyobb-apróbb darabokra törve: hatalmas porfelhő közepette lehelte ki a lelkét.

De az is lehetséges – erre csak 15.-én gondoltam - : ez az égszakadás-földindulásszerű robaj szelíd figyelmeztető hang volt: ne álljatok kötélnek, és ne írjátok alá a templom kimeszelésére szóló megállapodást

azzal a kőműves kisiparossal – szakemberrel - , akivel éppen tárgyaltok. Mindenesetre, ha a mennyezet egy részének leszakadását ekként értelmezem: a presbitériumot, a gyülekezetet, a kisiparost, a falut, végül magamat is: sok kellemetlenségtől, és egymás ellen acsarkodó indulattól mentem meg.

A megállapodás nagyon egyszerű és világos volt: Bicskei József vállalta a templom belső terének a kimeszelését – a gyülekezet kívánsága szerint – fehérre: anyaggal és munkadíjjal együtt – ebben benne volt a padok, szószék, orgona stb. fóliával való védelme – benne volt a belső állványozás, a falak lehullott vakolatának a kijavítása- : írd és mondd: 15 000 Ft-ért. Az egyház nem fizet részleteket, hanem amikor a munkát átvette: egyszerre fizeti ki a vállalási összeget. Munkatársról, segédmunkásról: saját maga gondoskodik és fizeti. A munkát indítja május 7.-én, és befejezi 17.-én: addigra legyen meg a pénz.

Egy kis kitérő: Márciusban tisztelgőlátogatást tettem a harkányi nagyközségi – Viszló is idetartozik – tanács elnökénél. A beszélgetés során megkérdeztem: milyennek látja Diósvizlót és embereit? Mindössze ezt mondta: irigyek, nagyon irigykednek egymásra.

Mielőtt a munkát kiadtuk volna, érdeklődtem: a vállalkozó milyen szakember? Részben jó, részben rossz információt kaptam. Aki ajánlotta: a presbitérium egyik legértékesebb és legáldozatosabb tagja, ezért magam is beleegyeztem: csinálja. Később hallottam, hogy rokona – szegről-végről – a kisiparos.

Nem részletezem: a munkát 7.-én elkezdte, és amikor szombaton, 11.-én Komlórról visszajöttem, este jelentette, hogy a meszelést elvégezte. Megnéztem:

siralmas látványt nyújtott, de vigasztalt, amint szárad, olyan mértékben szépül majd; mert így bizony: nem fehérre, hanem foltosra meszelte. Közben a falu is – mindkét tábor – figyelte a munkát. Vasárnap aztán még azok is beléptek a templomba a végzett munka megtekintésére, akiknek eszük ágában sem volt eljönni a lelkészi hivatalba az istentiszteletre – már jó előre hirdettem, hogy 13.-án ott tartjuk az istentiszteletet. Persze, csak ámultak és bámultak (ez a hét nagyon esős és hűvös volt: nem száradtak a falak), és így volt a falunka ebédnél mit megbeszélni. Nem volt mit mást tennem: még a délután folyamán meghívót ki a hétfőn este 8-kor tartandó negyedik rendkívüli ülésre.

Csak egy tárgypontra volt: a templom kimeszelése és a vállalási összeg kifizetése. Soha ilyen presbiteri gyűlést nem tartottam. Néma csendben mindjárt az elején kijelenttem: az egészért vállalom az erkölcsi és anyagi felelősséget. Előterjesztettem az első javaslatomat: a presbitérium a munkát a jelenlegi állapotában nem veszi át. Majd a második határozati javaslatot: ennek következtében a vállalási összegből egy fillért sem fizet ki. Mindkét javaslat egyhangú határozattá vált.

Függeléként még hozzátettem: délután a kisiparossal beszélgetve biztosított: száradás után a templombelső rendbe jön. Ha nem jönne: kijavítja a hibákat. Rendben van: építék szavára, ezért május 19.-én, Komlóról hazajövet saját kockázatomra és zsebemre megelőlegezem a 15 000 Ft vállalási összeget.

Ezután: robbant a Presbitérium.

Szóval: nem átok, nem irigység – mindez másutt is megvan – egyszerűen: mégsem vált valóra életünkben a Filippi gyülekezethez küldött intelem: „Annak okáért

az az indulat legyen meg bennetek, amely volt az Új Jézus Krisztusban is” Fil. 2,5.

Diósvizsló, 1984. május 23.

„...de az Úr Isten is hallotta...”

Valóban: építettem a kisiparos szavára, ígéretére, ezért vállaltam az összeg előzetes kifizetését. Pedig egy váratlan mozzanat azonnal kétségessé tette bennem szavai hitelét. Fogadkozásom után ugyanis ezt mondtam: nézze, nemcsak mi hárman – rajtunk kívül az egyik munkatársa volt jelen a templomban – hallottuk az ígéretét, de a jelenlévő Úr Isten is. Szavaimra válasza: egy őszinte, szíve mélyéről érkező hangos kacaj volt. Ha nem is fogalmazódott meg, de megszületett bennem a gondolat: aki az Istenre fellebbező szót gúnyos hahotával fogadja, annak a szavára kockázatos építeni.

Hiába kértem az ülés elején a presbitériumot: ne vitázzunk, ne keressünk bűnbakot, hiszen a gyülekezetet semmiféle anyagi kár nem éri, az elhibázott munkát én fizetem ki, mégis kirobbant, és egyre engesztelhetlenebbül folyt volna. Magam is beleavatkoztam, úgy ahogy nem kellett volna: gorombán, kíméletlenül, meg is bántottam szavammal az egyik presbitert. A megbántottól még az ülésen nyilvánosan bocsánatot kértem. Az ülés véget ért, mindenkit kézfogással kikísértem, de az utcán – csendesebben – folytatódott a vita.

Ami aztán a következő öt napon kijutott nekem – keddtől szombatig--: azt még az ellenségemnek sem kívánom. De mindazt az intést, figyelmeztetést, tudomásomra hozott botránkozást, stb., elviselhetővé tette számomra az a tudat, hogy nem ellenem, hanem

értem haragszik a presbitérium, a falu, a hívek serege, az ismerős és ismeretlen, valamint a valahonnan összeszedendő 15 000 Ft-ért; azért izgul mindenki, hogy az a hülye vén pap – szavának állva – valamiképp ki ne fizesse vállalási összeget.

Kapom a hírt: a pap szembekerült a presbitériummal, de hívekkel is; a presbitérium bojkottálja majd az istentiszteletet: még azok sem fognak eljönni, akik eddig jöttek. „Mi lesz veled, - kérdi az egyik belső munkatársam – ha hazamégy Komlóra? El mered majd mondani a feleségednek, hogy mit csináltál és mit vállaltál, és hogy magad ellen ingereltél mindenkit?” Mit felelhettem volna azok kívül: ha külön véleményen is vagyunk, és esetleges külön utunk miatt bajba kerülünk: a bajban már nem vitázunk, hanem segítjük egymást kikászálódni (egyébként – kölcsönrel – ő is segített helytállni).

Egyébként elgondolkoztattott, hogy a gyülekezet milyen őszinte együttérzéssel szán engem ezért a merész vállalásomért, és az esetleg semmibe vesző 15 000 Ft-omért. Egyre bizonyára nem gondol: a vállalkozó az egyik munkatársának 90 Ft órabért adott – legalábbis ennyiben állapotok meg -, tehát minden percért, amit a munkahelyén tölt másfél Ft-ot kap, - pedig néha tart egy kis pihenőt, cigaretta szünetet, tehát nem „termel” állandóan.

Én hetente öt napon át – egy napot 12 órával számítva – jóllehet a lelkésznek éjjel is rendelkezésre kell, mint „ügyeletes” állni a hivatal számára – 60 órát töltök az otthonomtól távol a munkahelyemen, - hozzáteszem: önként vállalt – elvileg – társadalmi

munkában. Ez a 60 óra: 3600 perc. Ez egy hónapra – négy hetet számítva egy óra - : 14 400 perc.

A legszebb álmom és reményem az volt, hogy ezért én heti 3600 percemért hetente – vasárnaponként – 5-7 helyett 10-20 gyülekezeti tag fizet majd – a maga 3600 percéből – 40 percet (kb. eddig tart az istentisztelet). Ekkor még a már kezdettől fogva felkínált lelkészi fizetést is fel tudtam volna venni, így az útiköltség-térítésen kívül csak havi 300 Ft különélési pótlék felvételét engedhettem meg magamnak. Eredmény: a várt alatt.

A heti két szabadnapomat: - csütörtök, péntek – otthon töltöttem: természetesen még csütörtök este megkaptam a komlói kolléga, a hidasi lelkész házaspár és a felségem szakszerű eligazításait: miként lehetne a veszett fejsze nyelét megmenteni. Gondolatszülő brigádként születtek és diktálták az általam is elfogadható ötleteket, én pedig szorgalmasan írtam. Végül is: csak részösszeget vittem magammal Viszlóra.

Viszlón várta rokon presbitérium üzenete: amíg nem jön az irodába, semmit se fizessek. Megérkezvén megtudtam: a kisiparossal történt tárgyalás során a szavam alól felmentést nyertem. Így az egész ügyből most már kiszálltam. Még csak egy kérdés izgatott: híre jött, a megbántott presbiter nem jön el istentiszteletre (egyik leghűségesebb látogatója volt).

Vasárnap jönnek a hívek: felette gyéren. De mily öröm: jön Dávid Lajos presbiter atyánkfia mosolyogva. Így van ez rendjén! Igaz, megjelent egy-két gyerek, néhány konfirmandus: de a húszas létszám mégiscsak kijött.

Diósvizsló, 1984. június 7.

Ha a vége jó: minden jó

Az ima nemcsak próza, de költészet is; művészet: a szobrászat számára is témaadó lehet, hiszen valamiféle alakzatban történik. Nagyritkán, - nem református változatát – a térdeplést magam is gyakorlom. Úgy tapasztaltam: a testtel, a fejjel a földanyához – anyaföldhöz – közelítve: az ember a szívével-lelkével még a Mennyei Atyához is közelebb kerül. Ezt tapasztaltam június 3.-án, vasárnap reggel hat előtt, amint beléptem a diósvizslói széppé, ékessé vált templomba.

Volt miért hálát adni, és volt mit kérni: hiszen az ünnepélyes konfirmáció vasárnapjára virradtunk fel. Hálát adni, hogy mégis csak elkészült és lett. De probléma is adódott: a kisiparos nem akart az állványával kivonulni a templomból – addig pedig az asszonyok nem kezdhetnek a sürgőssé vált takarításhoz - , míg meg nem kapja a pénzét. A munkát átvevő presbiteri gyűlés 3.-án délután lesz, pénz pedig utána. Kértem a vállalkozót: vonuljon ki – ez június 1.-én volt - , kezeskedem, hogy a pénzt 2.-án délig a kezeibe számlálom, - most már nem a magamét, hanem megszerzem a gondoktól. Mindjárt az egyik ott levő presbiter és egy ott levő egyháztág jelezte: ha a gondok nem fizet: ők ketten összeadják a fizetni valót. Kivonult; az asszonyok takaríthattak: szombat este 10-re készen lett minden.

A hálaadás után pedig kérni, hogy minden ékesen és jól menjen a du. 2 órakor kezdődő ünnepélyes konfirmáción. Mert a május 27.-én tartott konfirmációi vizsga pocsékul sikerült. A vizsgát a Jövel Szentlélek –

kel kezdtük, a pünkösdi énekkel. Mindjárt az első, bemelegítő könnyű kérdések közül az egyik ez volt: Minek az emlékére ünnepeljük a pünkösdöt? Hallgatás, itt-ott bátortalan kézfelnyújtás. Nos – szólítom fel az egyik értelmes leányt -, és hangzik a felelet: Jézus születését. De nem részletezem, elég annyi: nem dicsekedhettem; pedig értelmes kis csapat egyébként.

Itt kétévenként van konfirmáció: nagy esemény ez a gyülekezetben, családban, rokonságban, na és a komák számára! Mert ilyenkor azok is eljönnek, bárhová széledtek is el a keresztség megtörténte óta! Tele volt a templom: kb. a kilenc konfirmanduson – öt fiú, négy leány – kívül 160-180-an lehettek. Istennek hála: minden ékesen és jó renddel ment. Csak hát...

Háromnegyed kettőre rendelvén a lelkeszi hivatalba a konfirmandusokat, látom, hogy egyik-másik kezében boríték van. A kölkei konfirmandus konferenciára hoztátok a jelentkezési díjat? Bizonytalan mosolyok és elrejtési akarások közepette kellemetlen gyanú támadt bennem: talán csak nem...? Azonnal az asztalra parancsoltam a borítékokat, mindegyikre ráírtam a hozója monogramját. A templomba vonulásunk előtt így fordultam hozzájuk: Most egy titkos összeesküvés résztvevőivé avatlak benneteket: Az ünnepélyes konfirmáció után Feri bejön az irodába, a borítékokat titkon kinek-kinek a kezébe nyomja, és ti otthon okosan átadjátok a szüleiteknek, de úgy, hogy meg ne bántódjék senki sem. Néma, bizonytalan, tanácstalan hallgatás a válasz.

Minthogy minden ékesen és jól sikerült, az istentisztelet végén, a hirdetések rendjében kb. ily szavakkal fordultam a gyülekezethez: Mi most, ezek

között az ékessé vált szent falak között örvendező szívvel vagyunk jelen az Isten színe előtt, mint egy nagy család. Örülünk konfirmált gyermekeinknek, családjuknak, a jelen levő gyülekezeti közösségnek. Ebben a családi légkörben egy vallomást kell tennem: gyermekeiket egy titkos összeesküvés részeseivé kívántam tenni. De lehet nekünk itt az Isten színe előtt nyíltan is szólnunk szeretetben, és az egymás iránt való megbecsülésben – és elmondva az elmondandókat, folytattam - : hálásan köszönöm a szülőknek, hogy honorálni kívánták fáradságomat, szükségem is van rá, és a gyülekezetnek is, de az igazi honoráriumra, hogy ti. minél gyakrabban lássam őket és szüleiket az istentiszteleten. Engesztelődött lélekkel értették meg szavaimat.

Az istentisztelet után a hivatalban tartom a munkát átvevő presbiteri gyűlést, mikor az egyik presbiter mondja: tiszteletes úr, az ablakon át látom, jön a fiatal asszonyok egy csoportja, tessék kimenni hozzájuk, nehogy megsértődjenek. Mit mondjak? Ügyesen védték a saját boríték- megoldásukat, amíg ellenérvet kerestem, az egyik anyuka váratlanul megcsókolt, majd a többi is. Nem is tudom: meg-, legyőztem? Hiszen én sem vagyok ellensége a zsebemnek (a kilenc borítékban összesen 1 800 Ft volt). Megköszöntem, hozzátéve, hogy valami hasznos dologba befektetem. Így mindnyájan győztesen hagytuk el a csatateret.

A presbiteri gyűlésen erről beszámolva jeleztem, hogy ebben a hónapban felveszem a fizetésemet, és a kettő összegéből egy jégszekrényt veszek. Ha olyan lelkész jön, akinek nincs jégszekrénye: ez rendelkezésére áll, ha lesz: az enyém marad.

A Presbitérium ezt is tudomásul vette; majd a kisiparostól a munkát is átvette; a vállalási összeg kifizetését – 1000 Ft-tal megtoldva – elrendelte.

Nagytiszteletű
Komlósi Ernő
Esperes úrnak
Pécs

Diósvizsló, 1984. június 12.

Kedves Ernő,

A heti két szabadnapomról Komlóról Viszlóra visszaérkezvén szolgálataim végzésére: június 9.-én vettem kézhez a Baranya megyei Tanács Elnökének a temetők dolgában Hozzád intézett levelét. Ez a levél a temetőkkel kapcsolatos állami, megyei rendelkezések végrehajtásáról és végrehajtatásáról szól.

Nekem négy község református temetője ügyében két, tőlünk nagy távolságban működő tanácscsal kellene felvennem a kapcsolatot, hogy velük a teendőket megbeszéljem, majd pedig ezekről a négy gyülekezetet értesítve: közös tervet beszéljünk meg, és ezekről tegyek okt. 31.-ig írásbeli jelentést.

Mínthogy a fenti feladatot én képtelen vagyok elvégezni – fájó szívvel bár – de június 15.-ével, vagy 30.-ával megszűntnek tekintem itteni szolgálatom, hogy aztán az utód, akit ide kirendelsz: időben hozzáfoghasson a temetők ügye intézésének.

Voltaképp én azért jelentkeztem ide szolgálatra és jöttem le, hogy folytatódhassék a hitoktatás, a onfirmációra való felkészítés, hogy a négy község istentiszteleti szolgálatában ne legyen fennakadás: vállalásomnak eleget tettem, tehát – amikor a temetőkkel kapcsolatos ügyek vitelét nem tudom vállalni, és

kénytelen vagyok másnak átadni a helyet – nem dezertálok.

Az is magától értetődik, hogy addig nem hagyom el az eddig kialakított lelki szolgálatokat, míg másvalakit nem tudsz idehelyezni: tehát az istentiszteletek ellátását, a további heti két-három napi inspekciózást az új embernek az ideérkezéséig: végzem. (A szorgalmi időben, tehát tanévzárásig, e hét végéig: hetente öt napot töltöttem itt; már csak azért is, hogy legalább a pap maradjon a helyén, a nép között, amíg tud. Jóllehet: Viszló is egyféle körzeti központ: a vezetők: tsz elnök, igazgató, pedagógusok stb. egy része: máshonnan jár ide feladata végzéséhez.)

Egy kis beszámoló a félévi munkámról: heti négy munkanap délutánján egy-egy órában – részben hittan órán, részben konfirmációi előkészítőn – 22 gyerekkel foglalkoztam; ehhez hozzáveszem a szavaiakat (velük külön foglalkoztam szombat délutánonként konfirmációi előkészítőt tartva a számukra) ők heten voltak – összesen tehát 29 tanulóval. Igaz: egy gyerek sem volt beíratva az iskolai hittanra, - évek óta nincs beíratás -, így az iskola tudtával is: a lelkészi hivatalban tartottam az ide jelentkezők számára a hittan órát.

Dióviszlón minden vasárnap, Márfán minden hó 2. és 4., Szaván minden hó 3., Rádfalván pedig – éppúgy mint Márfán, csak később – minden hó második vasárnapján van istentisztelet. Örvendetes, hogy Rádfalván megtörtént a templomablakok beüvegezése, a felnőtteknek ott tartom az istentiszteletet, a feleségem pedig ugyanakkor a gyerekeknek a lelkészi hivatalban.

Szaván is – legalább is nagyjából – renbetétezt a templom: ott jövünk össze. Nemsokára megcsináltatja a

gyülekezet ott is a kitört ablakokat. A gyülekezet – a Baranya-bizottság egyik tagjával is konzultálva Kovács Emil – arra törekszik, hogy az eladandó parókiából tulajdonában tarthassa meg a lelkészi hivatalt, az alatta lévő telekkel, hogy télen ott lehessen megtartani az összejövetelt. Már – az eladandó parókia vételére terhére – megkezdte a hivatal feletti leomlott tűzfal felépítését, hogy a parókiális épület állaga romlásának legalább ezen a részen gátat vessen, hiszen ki tudja: mikor sikerül megegyezni a bentlakóval az épület megvételére nézve. Nagyon sürgős állagmegőrző, nem kis költséget jelentő munkát kell végezni a templomon is. Reméljük, hogy a Baranya-bizottságba befizetett vételi összegből – és még valamit hozzá kapva-: továbbra is működőképes maradhat a templom. Hát egyelőre csak ennyit. Kézcsókom jelentésével szeretettel üdvözl:

Vizaknai Tamás
Ny. ref. Lelkész

Nagytiszteletű
Komlósi Ernő
Esperes úrnak
Pécs

Diósvizlő, 1984. július 2.

Kedves Ernő,

Hálás köszönet, hogy megosztottad velem is sokrétű és súlyos gondjaidat.

Kényszerhelyzet: a temetők ügye miatt voltam kénytelen írni. Mind a négyfelé van tennivaló, Márván, Rádfalván útépítés, temető bekerítése, ravatalozó építés, víz villanyvezeték, stb. Ha ezek váratlanul nem jönnek október 15.-i határidős feladatként – ti. a tervek elkészítése, stb. akkor nem is születik meg a lemondó levél.

De abban is világosan megírtam: maradok, csinálom a többi munkát, míg csak bírom, illetve míg csak nem lesz emberetek.

Sőt: próbálok majd valamit a temetőkkel is. Szóval: Vizlő, Márfa, Rádfalva, Szava miatt ne fájjon a szíved és főjön a fejed: elég, ha az enyém fő.

Kézcsókom jelentésével szeretettel üdvözlök:

Vizaknai Tamás

A 79 éves Dudás Ferencné szavai gyülekezeti tag Énekes
könyvéből

(A bejegyzés betűhív másolatként idézem az írást.)

„A Szavai Református Egyház egyike a református
egyházaknak, 1560-ban alakult.

Virágzó gyülekezet volt hosszú időn át. 1618-ban
Battyányi Ferenc gróf aki református volt, Kölgyesi Pál
Szavai lelkésznek a következő levelet küldte.

Kedves fiamnak Kölgyesi Pálnak a Szavi kicsi új
gyülekezet pásztorának

Szava:

Kedves fiam Kölgyesi:

Különböző bajok közt magamat és háznépemet
tisztelendőségednek ajánlom. Krisztus nyáját hűségesen
gondozd földet, létet amennyi fenntartásodra és az
egyház számára szükséges válaszd ki műveld és ezen
szabad adományozás és az eklézsia földjei
mentességeinek bizonyítékául jelen levelet tartsd meg,
örizd meg, és a késő utókornak hagyd meg.

Az Egyiptomi Feketét (cigányok V.T.) gondját reád
bírom és kívánom, hogy minél előbb a keresztyény
vallásra térítsenek.

A mindenható nagy Isten kegyelmével segítsen téged. Az
ő anya szentegyházának javára a mi Urunk, a Jézus
Krisztus által, ámen!

Kiadtam Sopronban 1618. május 20.-án Soproni Gróf.

Senartner Diplomaticájában írja 1496-ban Ulászló
király Zsigmond Pécsi püspöknek meghagyja hogy.

Bolgár Tamár agilis cigánynak mint aki a Puszkagolyóbis
s más hadi eszközök készítéséhez értett a vele lévő

huszonöt sátorbeli cigányokkal együtt szabadlakást engedjen.

Temploma a XVIII. Századból van, három boltíves masszív tornya az udvaron belül van. Eredetileg gót stílusú volt, aminek a nyomai megvannak a főbejárata, ajtószárnya márványból van. 1792-ben és 1836-ban renoválták. Van egy cinből készült 1746-ból való úrasztala, borkannája.

Írta Dudás Ferencné, született Törő Mária 1984. év február 12.

Szava”

Kérdeztem Dudás nénit: honnan vette ezt az érdekes közlést, amit beírt az 1980-ban megjelent Énekes könyvébe. Egy könyvből olvastam, felelte; abból írtam ki egy papírra, és a papírról másoltam be a zsolttáros könyvembe. Hol van a könyv? Én is szeretném elolvasni. Akié a könyv volt: már meghalt, a könyv pedig elveszett – volt a felelet.

Szava- Diósvizsló, 1984. szeptember 16.-án

(Vizaknai Tamás)

Ny. ref. Lelkész

Diósvizsló, 1984. szeptember 25.

„Uram, immár szaga van...” (János 11, 39)

Mondja Márta Jézusnak, azaz: ez már bűzlik, tökéletesen reménytelen eset, itt már te magad sem tehetsz semmit, le kell tenned isteni hatalmad fegyverét. Ezt mély meggyőződéssel az a Márta – Jézust is meggyőzni akaróan – mondja, aki még így vall róla a 27. versben: „... Igen Uram, én hiszem, hogy te vagy a Krisztus, az Istennek fia...” De ami lehetetlen – minden hitem ellenére - : Számodra is lehetetlen. „ És kijöve a megholt...” (24. vers) A Krisztus-tény előtt a lehetetlennek is vissza kell vonulnia.

E hónap 22.-én, szombaton este tartott presbiteri gyűlésen magam is kénytelen voltam elismerni – és felismerni - , amit az idevalósiak is mondtak és máshonnan is hallottam: itt lehetlenség istentiszteletet gyakorló gyülekezetet létrehozni; ennek a gyülekezetnek a pusztulása feltartóztathatatlanul folytatódik.

A gyűlés egyik tárgya ez volt: Hogyan tovább? , ha mint hírlík – október 1.-től Diósvizsló társegyházközségeivel együtt Harkányhoz, mint anyaegyházhoz kerül. Be kellett látnom: minden iparkodásom ellenére, gyarlóságaim következtében hullaszaga van az egész gyülekezeti életnek. Ezt nemcsak a templomot körülvevő gatzenger sugallja, hanem az a tény is, hogy az este nyolckor kezdődő ülésre több presbiter jött el a társgyülekezetekből, mint a vizslóiból. Esküvőre jelentkezve, keresztelőt jelentve: tapasztalom: a fiatal pár, vagy a keresztelendő gyermek szülei szinte a minimális vallási, hitbeli ismerettel sem rendelkeznek.

Többször már nem is tudnak jönni, hogy rendesen felkészítsem őket. Próbálok a lelkükre beszélni: gondolják meg: az Isten nem bálvány, hogy – ha szükségem van segítségére akkor – hozzá fordulok, ha pedig nem, hát mit nekem az Isten? Inkább ne jöjjenek. Látom: el-elgondolkoznak; néha imát is mondok értük jelenlétükben. Eddig még senkit sem sikerült lebeszélnem sem a templomi házasságkötésről, sem a keresztelésről.

Vagy itt van Szava: a társgyülekezetek presbiterei közül ők jöttek el legtöbben. „Létfontosságú” ügyben jöttek: a július 15.-én Szaván tartott külön presbiteri és közgyűlés – egy kicsit lelkészi nyomásra – jóváhagyta a részben már összedőlt parókia eladását a hozzá való kerttel, hogy aztán a befolyt pénzből istentiszteleti, gyülekezeti célra rendbe tegyük a tulajdonunkban megmaradó lelkészivatali részt; ami pedig megmarad, abból a templom – szinte ledőléssel fenyegető – tornya állagának megőrzésére fordítsuk Ft-okat. A kicsinyke falu maroknyi reformátussága felbolydult: semmiképpen nem, ezt a mi őseink szerezték, illetve építették, nem engedjük, hogy ez a jött-ment pap elherdálja. Különösképpen felgyúlt bennük az ellenállás lángja, amikor olyasféle hírhez jutottak, hogy az elhalásra ítélt – vagy természetes elhalás előtt álló – gyülekezetek eladott ingatlanai ára a Baranya-bizottság pénzei közé folyik majd be, és ebből a pénzből támogatják a megmaradásra, megerősítésre kiszemelt települések gyülekezetei; hiába ígérten, hogy a pénzt – mindent elkövetek azért – a fenti célokra fogjuk fordítani.

Igazán meghat és irántuk való tisztelettel tölt el a tűz, indulat, amellyel védik az utolsó téglát, vályogot,

vert falat, amit az ősök szereztek, és ami eddig – ha szinte romként is; de – megmaradt. Itt van a 79 éves Dudás Ferencné, akinek ilyenkor már Szaván ágyban, párnák közt lenne a helye – azért nem írom, hogy koporsóban, mert még – Istennek hála: jó egészségnek örvend. Tartsa is az Isten életét továbbra is! – és úgy szónokol az eladás ellen, Demoszténesz is megirigyelhetné. Vagy szintén itt: Varga István. Szeptember 16.-án húsz perccel hamarabb küldték értem az autót Viszlóra, hogy a kettőkor kezdődő istentisztelet előtt elmondhassa, hogy a néppel közmegegyezésre jutottak: a lelkeszi hivatalt társadalmi munkával a kívánt módon rendbe teszik, de az eladásról szó sem lehet. Szép szóval etet engem is: tudjuk, hogy te szereted ezt a református népet és együtt érzel vele, te megértesz bennünket és így tovább; már régen nekem kellene bent, a templomban az ígét hirdetni, csak azt nem tudom: hogyan vessek úgy véget ez „igehirdetésé”-nek, hogy közben meg ne sértsem. Amikor aztán már indulnánk be a templomba, közli, hogy ő nem tud részt venni az istentiszteleten – egyébként sem szokott istentiszteletre jönni - , mert ma a faluban búcsú van, neki is vannak vendégei, és azokat nem hagyhatja magukra. Megértettem: a vendéget nem szabad magára hagyni, az omlatag parókiát nem lehet eladni, de az Isten és az ő ügye magára hagyható, eladható.

Eddigélé hiába mondtam, magyaráztam: ha az őseik reformátusságát meg kívánják becsülni: térjenek vissza őseik igazi, mély, élő Krisztus hitéhez, mert ennek gyümölcs lett a megépült, szinte műemlékjellegű, de pusztulófélben levő templom; a jóval később épült, s immár a haláltusáját vívó parókia. Amennyire megható

és tiszteletre méltó az ősök által épített templomhoz való ragaszkodás, épp annyira megbotránkoztató és elítélendő a szívünkben az a tény, hogy nem ragaszkodunk Jézus Krisztushoz, és nem látjuk, hogy a bennük való hitben való megújulásunk igazában a megtartatás, és a továbbélés útja – sőt: a „halottaiból való feltámadás” – útja is minden élő, minden félholt vagy szinte teljesen elhalt gyülekezet számára is.

(Egyébként – ígéretükben bízva – a július 15.-ei eladási határozatot hatályon kívül helyeztük.)

A presbiteri gyűlést követő vasárnap, 23.-án, hajnali négykor ébredve átgondoltam az egész – most már tisztán láttam – lehetetlenségünket: gyülekezet?, istentisztelet?, hívek?, stb., ki? Miként? Mikor? Felülről?, Belülről?, Való ige szólalt meg bennem: „Mert más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus.” (I.Kor. 3,11.) Na, ez tiszta, egyértelmű, világos beszéd. Éreztem: ezt ilyen tisztán, világosan, egyértelműen el kell mondjam a gyülekezetnek is, de nem a templomban, nem igehirdetésben. (Voltaképp ott is mindig, minden igehirdetésben ez az alapigazság.)

Az istentisztelet végén, - keresztelés is volt - ; a prédikáció, ima, Miatyánk stb. után aztán kb. a következő hirdetés hangzott el: (a hirdetést a szombati kalauz szerinti igeszakasz felolvasásával kezdtem, Lázár feltámasztásával, majd vázolván Diósvizlói és társegyházközségei lelki, szellemi, hitbeli állapotát közöltem) Lehet, még két vasárnap szolgállok itt. De magamat kárhoztatnám a gyülekezeti élet elhalásáért, ha nem szólalnék legalább egyszer-kétszer külön csak az egy Kor. 3,11-ről az egyház fundamentumáról, Jézus

Krisztusról. Rájöttem ugyanis töprengéseim folyamán, hogy nem a hívek hiányoznak: hanem Krisztus hiányzik a gyülekezetből.

Jó, hogy van igehirdető lelkész; van a gyülekezetnek presbitériuma, amely az anyagi ügyeket és a kormányzás munkáját végzi. De kell, hogy legyen egy gyülekezeti mag is, amely a gyülekezet hitbeli, szellemi, lelki ügyeinek a hordozójaként, mint imaközösség végezze a maga szolgálatát. Nevet is adtam ennek a még nem létező csoportnak: Megújulás Imaközösség. Ez az imaközösség mindig vasárnap este jönne össze. Az elsőt meg is tartjuk mindjárt ma, este fél nyolc órai kezdettel. Nem tudom: eljön-e rá valaki?, Ketten-hárman?, de elkezdem.

Kiket várunk erre? 1./Hívjuk, akik már egyszer valahol Krisztus mellett döntöttek. 2./ Akik szeretnének hitben, lélekben hozzá közelebb kerülni 3./ Akik szeretnének a benne való hitben megújulni: nekem is szükségem van erre a megújulásra.

Még csak annyit hirdetek, hogy a Viszlón szokásos esti, mindennapi imaharang ma is, mint eddig: hétkor lesz. Külön az imaközösségi összejövetelre nem harangozunk: ki-ki belül tartsa számon a kezdés időpontját.

Az imaharang elhangzása után töpregek: vaj' lesz-e valaki? Hiszen hirtelen - de kényszerítően jött a gondolat, senkivel sem beszéltem meg (csak – kezdete előtt pár perccel – belül valakivel). Végre negyed nyolc előtt megérkezett egy. Legalább lesz valaki, gondoltam, de nem sokára a kopogtatás után már belépett a második, úgy, hogy fél nyolc előtt már voltunk négyen-öten. Öröömömnek adtam kifejezést, hogy legalább ennyien

összejöttünk. De – mondja valaki - : kint még vannak az utcán egy páran. Azok bizonyára nem jönnek, - vélem – hiszen mondtam, hogy külön harangjelzés nem lesz. Tessék csak egy kisded harangjelzést adni – tanácsolják. Engedek a szónak. Alighogy elhangzott a harang szava: kb. már 15-18-an voltunk együtt, köztük olyan is, aki hetek, hónapok óta nem tette be lábát a templomba.

Kétségtelen: lehetetlen a gyülekezet szellemi, lelki hitbéli állapota. Kétségtelen: nem reménytelen a gyülekezet szellemi, lelki, hitbeli állapota!

Diósvizsló, 1984. Október 22.

Csődjeim...csöndjeim...

Egy dolog bizonyos: amikor 1983 novemberében (?) a külföldön járt, ösztöndíjas fiatal lelkészt – szintén lelkész képesítéssel rendelkező feleségével – Diósvizslóról Hidasra választva, ottani beiktatásán megsejtem, hogy mi történik Diósvizslón 1984. okt. 21.-én: még kötéllel sem lehetett volna engem Vizslóra hozni.

De előbb még valamit: Már augusztus, szeptember: és még mindig nincs beszerezve a tüzelő. Szólok a fiatal gondoknak – nagyon rendes ember, de hallatlanul nagy a tsz-beli és az otthoni elfoglaltsága; az istentiszteleten is csak igen ritkán látni – ígéri, hogy beszerzi. Két-három alkalomra elegendő tüzelővel takarékoskodva: megfáztam. Október 9.-én észrevettem, hogy a szomszéd iskolában épp tüzelőt rakodik le egy kis maszek teherautó. Az igazgató – jó szomszéd és bajtárs – közbenjárására elérem, hogy nekünk is szállítson 10 q brikettet, és 5 q fát. Ígéri, hogy a jövő héten szerda délutánig – míg nem indulok haza, Komlóra – leszállítja. Csütörtökre temetést jelentettek, így nem mehettem haza, de a tüzelő sem jött meg szerda estig. (Később kitudódott: nem kapott árut.)

Csütörtök reggel a tanítás kezdetén közlöm az igazgatóval: nem jött meg az ígért szállítmány. „Nem baj, mindjárt telefonálok”, - mondja. Mit mondjak?, alighogy hazáérkeztem a temetőből, kb. fél kettőre megjött a szállítmány. A fából – két gyerek segítségével – egy mázsát mindjárt be is hordtunk; másnap a fát mind; a

brikett maradt az udvaron. Dél felé megjött a felségem egy kis kosztutánpótlást hozva, és a vasárnapi komlói gyermek-istentiszteletre való előkészítés munkáját is. Közben két vödörben cipelem be a brikettet. Egy kis szünetet tartva egy kedves hívünk megkérdezi: hát nem hordod be a többit?, a feleséged rakhatná be a vödörbe, te pedig vinnéd. Szelíd szóval felhívtam a figyelmét: ne kívánjátok, hogy egy 72 éves vénember egyfolytában behordjon 10 q tüzelőt; majd mindennap viszek be valamennyit, a feleségem itt is az ottani lelki munkára készül fel – egyébként rakta nekem a vödört, csak én állítottam le-, és különben sem azért jött Viszlóra, hogy itt szemet lapátoljon.

20.-án, szombaton kedves, fiatal párt esketek. Szép jelenség az esküvői pár az őket körülvevő – jobbról-balról körülvevő – két-két másik, - talán egykor ők kerülnek a jelenlegiek állapotába – négy párra, de az értelmes völegény – a lakodalmas házban nagyon kínálhatták – csak úgy mondhatta utánam az eskü szövegét, hogy szavanként adtam a szájába. Amikor pedig a gyülekezet mondta a Hiszekegyet: a fiatalok koszorúja számára mintha kínaiul lenne.

21.-én, vasárnap, a harmadik harangszó elhangzása – és tíz hónapi itteni szolgálatom – után belépve a templomba lehangoló – és bármily furcsa, ugyanakkor a másodperc milliányi töredéke különbségével társulva - , és egyúttal felderítő látvány fogad: a férfiak oldalán: senki, az úrasztalával szemben a szokott helyén Viszlói Ferenc, a munkatárs társadalmi harangozó; a nők oldalán hárman, - közülük az egyik Viszlói uram felesége. De hitem és reménységem szerint ott volt az is, Aki egyszer ezt mondotta: „Ahol ketten

vagy hárman együtt vannak az én nevemben: Én is ott vagyok.”

A hó harmadik vasárnapja lévén, várom Szaváról az autót, hogy kettőkor megtarthassam az ottani templomban az istentiszteletet. Nem jött, nem küldtek.

Este már elhangzott a hat órai imaharang: az imaközösségi órán ott van a Viszlói házaspár, és egy katolikus asszony, aki hallotta, hogy este lesz bibliaóra. (Az igazság kedvéért, Ő mondta: valakivel beszélt, aki szintén ide készült, de úgy látszik, valami vagy valaki közbejött.)

Amikor ilyen érdekesen összejönnek a dolgok, jó, ha a szolga magába száll: hol a hiba? Nem kell már a népnek sem Isten, sem ember, sem egyház, sem templom? Ott dögöljön meg a papja is, ahol van? A baranyai református magyar már annyira érzéketlen Jézus Krisztus és evangéliuma iránt, mint amennyire érzéketlen egy vasmacska a körülötte cincogó egérrel szemben? Mentsen Isten! A kudarc, a csőd: adott esetben Isten ajándéka: minél csüggesztőbb, annál reményteljesebb, minél inkább leverő: annál felemelőbb., nem béklyó, hanem szárny, nem taszít, hanem vonz. És serkent: imádkozni!, dolgozni!, míg csak a vasmacska nem kezd el nyávogni!

Diósvizsló, 1984. október 29.

A Baranyai Református Egyházmegye Esperesének
jelentem...

28.-án, vasárnap, hajnaltól késő estig esett az eső lehozta a fáról a maradék diót. Miközben ma délelőtt szedegetem össze a földről a diót, arra gondolok: jó, hogyha az Esperes is tud arról, amit a múlt héten itt egy-két hívünknek, és egy-két kollegának is mondtam, - akikkel éppen szólt váltottam.

Ugyanis több mint tíz hónapja munkálkodván Viszlón és a hozzá tartozó gyülekezetekben, úgy láttam, bizonyos rendben tartandó dolgokat hatékonyabban tudnék kézben tartani, ha nem csak önkéntes szolgálatként végezném a lelki és egyéb munkákat, hanem a gyülekezet megválasztott lelkészeként, tehát a megválasztott és a beiktatott lelkipásztor puvoárral, tehát a tiszteből eredő hatállyal.

Mindjárt hozzá is tettem: természetesen abban a pillanatban, amint a gyülekezetnek adódik lehetősége más – esetleg fiatal – lelkészt választani: abban a pillanatban már a gyülekezet is és az egyházi főhatóság is: mint megüresedett parókiával, számolhat Viszlóval, hiszen örömmel adnám át a helyemet bárkinek is, aki kész itt szolgálni, hetente négy-öt napot a viszlói parókián lakva, hogy kéznél legyen a helyi és társgyülekezet hívei szolgálatára. (Ezek között: hittan óra hétfőn az alsósok, kedden az ötödik-hatodik, szerdán a hetedik-nyolcadik osztály számára, és konfirmációi előkészítő.)

Az itteniek egy kicsit meglepőnek találták az ötletet, - magamnak is az volt, mikor megszületett bennem - , de aztán természetesnek vették. (Régebben elhangzott ilyen kijelentés: ha tíz évvel fiatalabb lenne, hát megválasztanánk lelkésznek.)

A kollégák – egy kicsit elképedve – az ötletet bonyolultabbnak látták: ilyesmire még nem hallottak precedenst; aztán: vagy nyugdíj, vagy lelkészi fizetés stb., stb. Valóban: nem mindennapi eset. De Diósvizlő, és a társaié sem, - a magam személyes lelkipásztori szolgálatát sem véve ki. Hiszen talán egy lelkész sincs az egyházkerületben, akit tizenhat esztendei szolgálat után hivatalosan úgy búcsúztattak el, hogy közben nem is volt a tethelyen beiktatva. Az is előfordulhat: lehet olyan helyzet, amikor a szükség törvény bont.

Természetesen: az egésznek a kimenetele a gyülekezetektől, vagy a viszlói gyülekezettől függ. Eddig én egyoldalúan vállaltam szolgálati kötelezettséget – fizetés nélkül – a diósvizlői gyülekezet továbbéléséért. Ez a szép ügy, feladat azonban egyoldalúan nem oldható meg: ha a gyülekezet a maga részéről nem kíván tovább élni, - vagy nem az én szolgálatom igénybevételével - , akkor nekem már nincs itt tovább keresnivalóm, és akkor 1985. január 2.-ával visszaadom Viszló gondját az egyházmegyének.

De – olyan helyzetben vagyunk - : ez a döntés csak kölcsönös kötelezettség vállalás alapján hozható meg. A magam részéről kötelezettséget vállalok eddig végzett szolgálatom további – esetleg javított – végzésére; de a gyülekezetnek is kötelezettséget kell vállalni a központi lelkipásztori szolgálat – a gyülekezeti istentiszteletre nézve. Nagyon fényűző

dolog a mai lelkészhiányos világban egy lelkészi munkaerőt lekötni azért, hogy kéznél legyen a néha-néha előadódó keresztelésre, házasságkötésre, temetésre. (A vallásoktatást is sokszor hiába végzi a lelkész, ha a szülők néha nem adnak példát – legalább havonta, kéthavonta – a gyülekezeti istentisztelet gyakorlására.)

És ha már á-t mondtam – felajánlottam a magam szolgálatát - : b-t is mondok, azaz egy íven a gyülekezeti tagok szavazására bocsátom. Igennel azonban csak az a család szavazhat, amelynek legalább egy tagja – az együttlakó nagyszülők külön családnak számítanak – elvállalja, hogy legalább havonta egyszer a gyülekezeti istentiszteleten részt vesz, és így lesz a megválasztandó lelkész – gyülekezetet építő – munkatársa. A presbitereken múlik, hogy november 15.-éig miként bonyolítják le a szavazást. Az állásfoglalást nem vállaló család nem szavazatnak számítanak.

Diósvizsló, 1984. november 12.

„Négy szeme van, mégsem lát...”

Sokan gondolhattak erre a közmondásra a diósvizslóiak közül, amikor október 31.-én, szerdán este a Reformáció emlékére tartott műsor után otthonukba bocsátottam a templomból az ünnepélyen megjelent gyülekezetet. Erre a közmondásra való gondolás minden biztonnal elmarad, ha külön nem mondok köszönetet a rádfalviaknak azért, hogy Márfa, Diósvizsló, Rádfalva, Szava reformátusai közül ők jelentek meg a legnagyobb számban a tsz külön buszán. (Az ünnepély szervezése során felkerestem, és megkértem a tsz elnökét, hogy – térítés ellenében – bocsássa rádfalvi református dolgozók rendelkezésére a járművet, hogy részt vehessenek az ottaniak is a vizslói templomban tartandó összejövetelen, mondván azt, hogy a hit maga is termelési tényező. Még idéztem az egyik nagyközségi tanács titkár okos szavait is: jobb, ha templomba jár a nép és imádkozik, mintha a kocsmába jár és lop. Lehet: szó szerint nem így mondta, de a lényege ez volt. Milyen kár, hogy ilyen államférfiúi bölcsességgel nem rendelkeznek hazánk élenjáró tudományos, ideológiai irányítói.) Mondanom sem kell: igazában nem volt szükség ilyen érvelésre, mert a diósvizslói tsz fiatal elnöke – ha jól tudom: Burgertanítvány -, mint minden, a közügyet szolgáló ügyben szíves és megértő szokott lenni: térítésmentesen rendelkezésünkre bocsátotta.

Három vasárnapon át hirdetem a Reformációi emlékünnepély napját és időpontját, kérvén a helyieket: minél többen jöjjenek el, nem lenne ugyanis jó, ha a

társegyházközségből jövők nagyobb létszámmal lennének jelen mint a helyiek. Előző nap egy pár helyre magam is elmentem hívogatni, különösen férfiakat. Kaptam is ígéretet.

Amikor beléptem a templomba: a férfiak oldalán siralmasan keveset láttam; a női oldalon, különösen annak a szószéki oldalra eső részén: szép számmal voltak. Elég sok ismeretlen, vagy előttem alig ismert arc is. A templom előtt álló üres tsz-busz szülte bennem a gondolatot: a rádfalvaiak kitétek magukért. (Bizonyára a nagy köd volt az oka: a szavaiak közül senki sem jött el.)

A műsort a hittanos gyerekek adták: az alsósok aranymondással, a felsősök verssel, a feleségem pedig egyháztörténeti előadással szolgált: nagy érdeklődéstkelően szólván Baranya egyik reformátoráról: a 120 gyülekezetet alapító Sztárai Mihályról. A záró áhítatban az I. Kor 16,13 alapján – „...álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek” – szóltam.

Még a műsor hallgatása közben (látva a gyér számú ünneplő közönséget – a gyerekekkel együtt kb. 50-60-an voltunk) magamban elhatároztam: a felmérést, a szavazást (erről a 18. sz. jelentésemben írtam) nem hajtom végre, éspedig azért, mert ha papírforma szerint reménykeltő is lenne a helyzet: a valóságban, a gyakorlatban messze alatta maradna a várakozásnak.

Szombaton, 3.-án, Komlóról visszatérve aztán kapom az üzenetet: nagyon megbántottam a viszlóiakat, mert a viszlóiak – már ti. az asszonyok – jóval többen voltak, mint a rádiak. Bizony, állapítottam meg magamban, ez lehetséges, hiszen olyanok is eljöhettek a hívó szóra, akiket én nem ismertem, vagy nem ismertem

meg. Mit tehetett tehát az Úr jámbor négyszemű szolgája?, a november 4.-i istentisztelet után szószékről a hirdetés rendjében: alázatosan, de jó szívvel – és örömmel – elnézést kértem a helybéliektől.

Ez az eset egyúttal lelkiismeret-vizsgálatra készítetett: vajon nem a tudatalattim játszott-e ki engem, amikor előre-el-nem-tervezetten mondtam ki a köszönő és dicsérő szavakat a rádiakra – megbántva ezzel a helyieket, mint később megtudtam: alap nélkül? Vajon az egészben nem arról volt-e szó – a nagy Kísértő hallatlan ügyességgel tudja törbe csalni az embereket, - mindnyájunkat - , hogy a nehéz, próbára tevő, önként vállalt szolgálat alól – lelkiismeretemet elaltatva – megkönnyebbült szívvel rakjam le a terhemet?

Az előbbi bekezdés tanúsítja, hogy az az ember, aki november 1.-én Komlón oly felszabadult lélekkel vallott végleges döntéséről: a viszlói ügygel nem kínlódik tovább: a szombaton kapott közléssel : további vívódásra ítéltetett.

Diósvizsló, 1984. november 14.

Valahol Diósvizslón. Pillanatfelvételek (1.)

Eszteendő sora óta, amikor valami bántó társadalmi jelenség felingerelt: beleszóltam reám nem tartozó világi és egyházi dolgokba. Különböző jelekből észrevettem, hogy – így cselekedvén – helytelen úton járok. Változtatnom kell. Ebben megerősített a Biblia olvasó kalauz szerinti mai ige is: „Sőt, lecsendesítém és elnémítám lelkemet.” (Zsolt. 131,2) a)

Mínt hogy legutóbbi időben kétszer is előfordult, hogy mindössze öten voltak a templomban, ezért úgy láttam jónak, hogy – személyemben – vasárnap délelőtt a templom menjen fel a hívekhez, az istentiszteletet pedig délelőtt helyett este hatkor tartom. Erről november 6.-án tájékoztattam az érdekelteket. November 11.-én, vasárnap délelőtt tehát látogattam (erről alább). Este hatkor 20.-án vettek részt a lelkeszi hivatalban tartott istentiszteleten. Különböző okok miatt (pl. többen már előbb kérték a hétfői vallásos esték megindítását). 18.-ától a régi, délelőtti rendhez való visszatérést láttam jónak.

Amit ezután írok: csak pillanatnyi benyomások rögzítése, természetesen utca, házszám, név megjelölése nélkül. 11.-én, vasárnap délelőtt fél tíz tájban keresem fel az elsőt, akitől megtudom, kik a közelben lakó reformátusok.

Az elsőről csak annyit, hogy amikor kerestem, hol lakik?, abban a szép piros cserepes házban, - volt a felelet. Kb. két-három éve ment nyugdíjba, a tsz háztáji agronómusa volt; községszerte megbecsült ember.

Feleségével él. Két gyermeke közül a fiút – kerékpáron igyekezett haza – húsz éves korában egy vezetői jogosítvány nélküli autós halálra gázolta. A leánya még régebben férjhez ment. (Az apa: presbiterünk.)

Ahova nemsokára benyitok: az anya főzi az ebédet, a két kisgyerek játszik, a fiatal apa valamit barkácsol. Nem érünk mi templomba menni, - mondja – annyi az ember dolga. A ház nemrég épült, központi fűtés adja a meleget. Gépkocsi vezető, nemcsak a tsz-ben áll hely, de a háztáji is sok munkát ad. Gyermekkorában járt hittanra, de nem kötődik felmenői egyházához, ismeri a 90. Zsoltárt, Tebenned bízunk... - at? Nem, hangzik a felelet. Értelmes, törekvő, vállalkozó fiatalember; nemrégiben megvette a tsz egyik kiselejtezett traktorát, rendbe hozza, és majd bérszántást is fog végezni, vagy rokonnak segíteni a föld megmunkálásában. Eléggé viseltes házba lépek be: a konyhában egy gyesen lévő fiatal anya eteti gyermekét. Ott van az anyós is: felső, derékszögben hajlott teste párhuzamos a kikövezett konyhával: hogy is járhatnék én templomba?, itt is alig tudom elvégezni a dolgaimat. És a férje? Az is – ez az öregek otthona, ahol fiatalok vannak – ott a beteg férj az ágyon. Szinte teljesen mozgásképtelen. És ha eljönnek néha biblia órát tartani, zsoltárt énekelni? Szívesen vesszük. Mindkettő valami kis nyugdíjat kap. Az ott lakó vő is hívünk, villanyszerelő, de templomozásra nincs ideje.

Ismét nyugdíjas házaspár. Az asszony szívesen fogad, mellette egy húsz éven felüli, agyvérzéssel született fiú. Látja, - mondja – egy tapodtat sem marad el mellőle. Próbáltuk intézetbe adni, de ő nem bírta az intézetet, én sem tudok nélküle meglenni. A férjem

mindig dolgozik valahol. Említtem az esetleg közelben tartandó családi bibliaórát. Hát majd oda, ha a férjem épp itthon lesz: szívesen elmegyek, mert azért csak hiányzik.

Amint a konyhába lépek, a fiatal anya figyelmeztetően emeli fel kezét: alszik a gyerek. Hát a férje? Kint van a faluba, de mindjárt jön. Közben azt is megtudom: nem veti meg a fiatal férj a bort. De már lép is be; Neki is bemutatkozom, és elmondom, mi célból keresem fel a gyülekezetünk tagjait: szeretném, ha nem halna el a diósviszlói református gyülekezet. Közben lerakja az asztalra az ajándékot, amit a családnak: feleségének, és gyermekének hozott: a kólát, minthogy épp a kocsmában volt. A porta előtt egy trabant. A fiatal férfi – szüleit évekkal előbb eltemette - : egyedül él; a trabantot nemrég nyerte autónyeresemény otp betéttel. Épp annak csinál helyet az udvaron. Amint a kerítésnél meglát: látni, hogy ismer, és a pokolba kíván. Én őt a templomba. Persze: hiába!

Diósvizsló, 1984. november 26.

Mit ér Szava szava?

Szaván utoljára istentisztelet szeptember 16.-án tartottam. Akkor nagy erősen fogadkoztak, hogy a parókia lelkészi hivatal feletti leomlott orom falát helyreállítják társadalmi munkában, de az épület eladásáról szó sem lehet. Adtam a szavukra, ezért hozzájárultam ahhoz, hogy a Társegyház-közösségű Közös Presbitérium hatálytalanítsa a Külön Presbitérium július 15.-ei előadási határozatot. A szeptember 22.-ei ülésén a Presbitérium hatályon kívül helyezte az eladási határozatot.

Októberben hiába várom az autót: nem jött, így hát az istentisztelet elmaradt (később megtudtam: a sorosnak hirtelen elfoglaltsága akadt, más pedig nem tudott beugrani). A Reformációi Emlékünnepélyünkön: csak a szavaik nem jelentek meg (igaz, akkor – szinte országosan – áthatolhatatlan köd volt). Vagy: „felmondtak nekem”? Mindenesetre november harmadik vasárnapján izgalommal figyeltem a délután két óra felé haladó nagymutatóját az órának, hiszen úrvacsorát is hirdettem októberre, vagy novemberi istentiszteletre, rájuk bízván, mikor kívánnak élni a szent jegyekkel.

Megérkezvén a tethelyre: jóleső érzéssel látom, hogy szép számmal vannak jelen, köztük az előbbi gondnok is, aki kölcsönügylete miatt a tisztsége alól való felmentését kérte.

Amint kiszálltam az autóból – már kiszállás közben – fél szemem bal sarkával a lelkészi hivatal padlástere felé néztem: bizony: az oromfal érintetlenül

tátotta száját a templom felé, mintha csak be akarta volna kapni az esetleg lehulló tornyot (ámbár az a templom másik oldalán volt).

Tizenketten vettek részt az istentiszteleten, mindnyájan éltek az úri szent vacsorával is. Legnagyobb meglepetésemre a templomból kijövén nem széledtek szét: a lelkészi hivatalban vártak meg. Belépve érzekelem, hogy továbbra is a parókia eladásának, illetve el nem adásának az ügye a beszélgetés témája. Érdeklődésemre, hogy miképp áll az ügy, Dudás néni mindjárt ki is rukkolt: Tiszteletes úr bontotta meg a gyülekezet békéjét: miért volt oly sürgős ezt az eladási témát előhozni?

Erre csak két feleletet adhattam: 1./ mindenki jól tudja, hogy már az elődöm is kínlódott ezzel az üggyel. 2./ Ha a hívek úgy látják, hogy én ezzel megbontottam a gyülekezet egységét, feldúltam békéjét, roppant a könnyű a baj orvoslása: 1985. január 1.-től már megszabadítom a gyülekezetet magamtól; de ha tudnak Karácsonyra lelkészt szerezni: már Karácsonyra sem jövök ki. Örülök, hogy fáj a szívük a gyülekezetért, a templomért. Higgyék el: az enyém jobban fáj. Maguk nem tudják, hogy a reformáció óta, a török dúlás óta mit jelentenek ezek a gyülekezetek, templomok e tájon élő magyarság újraéledése és megmaradása szempontjából. Komlóra hazautaztam és visszaérkeztemkor a buszból Márfa, Szava, Viszló tornyait látom, és mindig a pusztuló magyarságra gondolok: eddig megmaradtak, templomaikkal együtt, de most kezdenek pusztulni: mindkettő együtt.

Persze, tudom: volt békesség: háborítatlan békesség omladozott a parókia; háborítatlan békességben

trágyázták az égi madarak a padokat, a szószéket, Úrasztalát; szőtte a pók a hálóját, kezdett tönkremenni a torony; békességben maradtak a kitört ablak szemei a templomnak: nem töredezték tovább.

Persze, hogy sürgettem az eladást: minden nappal, esővel, viharral: mind a két építmény külön-külön romlik, lassan jóvátehetetlen kárt szenved mindkettő. Ha az ősök örökségéért aggódok nem támadják meg a júliusi eladási határozatot: a befolyt 45 000 Ft-ból már a parókia lelkész hivatali része rendben lenne, sőt: a templom ablakait is rendbe tehetjük volna, így pedig: semmi.

Rendben van: ha úgy gondolják – ez a beszélgetés november 18.-án, a hó harmadik vasárnapján folyt -, és ha addig valóban rendbe hozzák az oromfalat: a karácsonyi istentisztelet után tartandó presbiteri ülésen hozzunk végleges döntést. Csak egy témája lesz: a júliusi eladási határozat megerősítése vagy elvetése. Elvetni, tehát nemmel szavazni: csak a templomban lehet. Minden távol lévő szavazatát: igennek, megerősítésnek vesszük.

Diósvizlő, 1985. január 14.

Süketek párbeszéde, avagy: álmodtam szépet,
gyönyörűt...

Szava, december 26.-án, Karácsony másnapján délután kettőkor vonulunk be az úrvacsora osztással egybekötött istentiszteletre. Közben örömmel és belső megbékéltséggel láttam – bár még vakolás nélkül - : az oromfal rendbetéttett. Két férfi és öt nő alkotja az ünnepi gyülekezetet. Furcsán élem át a „békesség a földön” karácsonyi üzenetét hordozni a szívemben és hirdetni a szószékről, miközben érzékelem a jelenlévők némelyikének lelki, szívbeli békétlenségét.

Mindenki bent marad az úrvacsorára; férfiakat, nőket egyszerre hívom az Úr asztalához, jönnek is szép csendben, egyedül V. I. nem, ott marad a padban állva, mintegy felkiáltójelül: én ennek a papnak kezéből nem veszem fel a szent jegyeket!

A templomból az istentisztelet végén: utolsónak érkezem a lelkészi hivatalba. Az előbbi gyülekezet most mint presbitérium és közgyűlés van együtt. Belső karácsonyi békességgel üdvözlöm a megjelenteket és nyitom meg az ülést.

Elsőnek D. néni – kb. mi ketten vagyunk a legvénebbek – szólal meg szép ékes kérdésekkel: „Csak tudnánk azt, hogy tiszteletes úr miért akarja tönkretenni a gyülekezetet, miért akarja könnyelműen elherdálni az őseinktől ránk hagyott parókiát?”. Erre csak azt feleltem: nem tönkretenni: építeni szeretném a gyülekezetet; nem elherdálni a meglévőket, hanem a kevésbé értékeset – a parókiát – feláldozni az

értékesebbért, hogy megállíthassuk a műemlék jellegű templom további pusztulását. „Olvastam az újságban, - félre is tettem, de sajnos nincs nálam – folytatta - : az állam 1990.-ig segíti az egyházakat, és addigra rendbe is teszik a mi templomunkat is.” Aranyos D. néni, de szeretném ezt a gyönyörű álmát meg is álmodni!; de – attól tartok, hogy amikor 90-ben majd felébredünk: a sivár valóságra: a romos templomra pillanthatunk csak, amint ébredéskor kinyitjuk a szemünket. (Január 1.-én aztán – Rádfalva, Diósviszló, Márfa után utolsónak Szaván tartottam az Újévi istentiszteletet – elhozta az újságot, és ebben mindössze csak az eddigi szokványos államsegély 90-ig tartó meghosszabbításáról volt szó. Persze: ez is nagy dolog!)

Nemcsak D. néni kedves felszólalását hallgattam belső derűvel és békességgel, de az utána felszólaló V. I. – ét is, márcsak azért is, mivel még Jézus Urunktól is szőtt a beszédébe egy-két mondatot, emlékeztetve bennünket, hogy ő ostonnal zavarta ki a templomból a kufárokat. Fel is tette a kérdést: mi lesz a pénzzel, ami befolyik?, bizonyára elviszi majd a Baranya bizottság. Közben – a kufárokról szólva – engesztelt engem- : (a presbiterekkel, mint testvérekkel, munkatársaimmal tegeződő viszonyban vagyok): ne haragudj, de nem akartalak megbántani, de ami a szívemen, az a számon. Dehogy is bántottál: élveztem, hogy ennyire ismered az Evangéliumot, legfeljebb csak azt kell mindig megvizsgáljunk: igazság, valóság, vagy álomlátás honol-e a szívünkben?

Egyébként, - folytattam – garantálom, hogy a Baranya bizottság egy fillért sem fog innen elvinni, ha ezt a templomra fordítjuk, - legalábbis, amíg én itt

szolgálók. Kérdésére: hány éves vagy?, töredelmesen bevallottam, hogy valamivel Karácsony előtt léptem be a hetvenharmadik évembe. „Na, és mi lesz velünk, a pénzünkkel, ha egyik – napról a másikra agyvérzést kapsz?” Hogy erre mit válaszoltam: nem tudom, de magamban – gondolatban – leszögeztem: nekem még vita közben senki ilyen finoman, és tapintatosan nem mondta: üssön meg a guta, és ott fordulj fel! – Szinte születésnap, karácsonyi ajándékként örültem neki.

Végül három határozati javaslatot terjesztettem elő: 1./ A gyűlés a július 15.-ei szavai valamint a szeptember 22.-ei diósviszlói határozat tekintetében – ez a parókia eladásáról, illetve el nem adásáról szólt – végleges döntést nem hozott. 2./ Kovács Jenőnek, az eddigi megbízott gondnoknak köszönetet mondva: pénz és anyagi ügyek vitelére: gondnokká választja. 3./ Varga István presbitert – Kurászi Sándor javaslatára – a szóban forgó ingatlan megfelelő értékesítésére, valamint a befolyó pénzből a templom felújítása ügyeinek az intézésére egyhangúan gondnokká választja. Az előterjesztett három javaslatot az ülés elfogadta.

Az oromfalat rendbetevő társadalmi munkások: Karászi Sándor, Kovács Jenő és neje, Köteles Vince, Siklósics Dezső, Varga István, Végh János.

Az a reménységem: saját elgondolásukat követve: talán jobb eredményt érhetnek el úgy az eladás, mint a templom rendbe tétele dolgában.

Diósvizsló, 1985. január 28.

„Vivos voco...”

Azaz magyarul és kiegészítve, ahogy az eleink megfogalmazták a harang feladatát: „Az élőket hívom, a holtakat siratom, a villámokat megtöröm”.

Nos, erre az utóbbi szolgálatra már nem tart igényt Diósvizsló, lévén Baranyában a Meteorológiai Intézetnek egy különleges tevékenysége: vihar jégfelhőt elhárító lövedéke.

Azonban – míg lesz egy élő - : a holtak fölötti szolgálatra mindig szüksége lesz. Diósvizslón el tudok képzelni temetést hullá, koporsó, gyászoló család, végtisztesség tévő gyülekezet, pap nélkül: de harang, harangozás nélkül: nem. A férfi nemű népnek három csöndítés jár – harangdíj fizetése nélkül - , amikor bevégezte földi pályafutását, a nőneműnek kettő. A napnak bármelyik szakában hangzik a csöndítés: a szomszéd kérdi szomszédjától: ki halt meg?, és nem telik bele egy-két óra – pedig a rádió sem mondja be - : tudja az egész falu.

Na, és a déli harangszó, valamint az esti úgynevezett imaharang szava nélkül: nem nap a nap. De az első: az élőket hívni vasárnap az isten házába, arra a gyülekezet 90 százalékának nincs szüksége. Legfeljebb akkor figyel rá, ha valami ok miatt elmarad. Persze, ha temetéskor elmaradna a harang: arra a halott is felfigyelne, és riadtan kopogtatva a koporsó deszkáját kérdezné: mi az?, mi történt? Ez azt jelenti, hogy némi-nemű azonos állapotban vannak – ha nem is testileg-, de lelkileg az élők a holtakkal.

Történt pedig 21.-én, hétfőn, - alighogy bekapcsoltam az esti hat órára, a vallásos estre hívogató harangot – az összegyűltek sorában ott levő, Keserű Ferenc presbiter, gondnok riadtan mondja: kapsold ki!, kapsold ki! Valóban: a harang félrevert. Mindjárt ki is kapcsoltam, de tovább kongott, kongatott, mintha tüzet, nagy veszély jelezne, csak nagyon lassan halt el a hangja. Ezzel bizonytalan időre megszűnt a harangszó Viszlón.

23.-án, szerdán reggel, melegre váltván az idő – olvadni kezdett minden. Kilenckor kimentem, hogy a járdánkat a parókia és a templom előtt rendbe tegyem. A templom előtt a betérő boltív felé pillantva – láss csudát! - : ott fekszik a földön a boltív alatt a harang szívét kimerevítésre szolgáló, - talán több mint egy méter hosszú, négy-öt centiméter átmérőjű, kb. húsz kilós vasrúd. Szerencsére zuhantában függőlegesen törte át a boltívet, csak akkora rést ütven, hogy kiférjen.

Lehetetlenség volt nem töprengenem: hogyan, miért esett le? A harangozással való túlterhelés?, a hirtelen időváltozás?; ez is úgy megérzi azt, mint az erre érzékeny idegrendszerrel bíró emberek? Netalán bronz szíve érzékenyebb, mint az emberi kőszívünk? Fájt a szívének, hogy hiába hívogatja az élőket? Netalán szívével még gondolkodni is tudott, és úgy okoskodott: ha hiába hívogatlak benneteket, akkor nem szólok, elnémulok, de előbb még vészjeleket adok a kongatással? A déli harangra úgy sincs szükségeitek: helyettesít a Kossuth adó. Imaharang?, hát tudtok még imádkozni?, abban nem kételkedem, hogy káromkodni: remekül tudtok.

26.-án, szombat délelőtt kilenc tájban belép az irodába a fent említett presbiter testvérünk, most mint a

harangok orvos professzora – sokszor betegeskedett mindkét harangunk – a megfelelő szerszámokkal felfegyverkezve, - nyugdíjas bár, de igen jó kondícióban, erőben van – lelkiileg is – és elindult, hogy meggyógyítsa a beteget.

Alighogy kitette a lábát az irodából, kárhóztatni kezdtem magam, hogy teljesen egyedül jött megbirkózni a feladattal – még csak fel sem ajánlottam a segítségemet. (A villamosítást végző szakember – sokszor jött már ki Pécsről hibajavításra, legutóbb kijelentette, amíg nem csinálják meg a haranghoz felvivő életveszélyessé vált korhadt toronylépcsőt, addig ne is hívják.) Utána somfordáltam tehát: be a templomba, fel a karzatra, onnan a toronyba vezető grádicsra, de az egyik lépcsőfokára lépve: leszakadt alattam: még tovább mentem, félénken, átszálltam egy feljebb vivő létrára: a professzort üdvözöltem is, de már oda nem volt merszem felmenni. Elvégezve a műtétet, betérve hozzám jelezte: 12-kor kapcsolhatod. És úgy lőn!

Diósvizsló, 1985. február 1.

„...a gerendát pedig ... nem veszed észre?”

Miközben 28.-án, hétfőn szültem és írtam a „Vivos voco...”-t: állandóan előlopakodott és szívembe mart a gondolat: amikor a harang szavára betér a templomban a szószékről? Az a templomajtó előtt heverő egy méter hosszú, kb. húsz kg-os vasrúd – felkiáltójel – tényleg a gyülekezetet volt hivatva elgondolkoztatni, nem pedig a jelenleg szolgáló igehirdetőt? Szót szól?, ígét hirdet, vagy egyszerűen csak beszél, és mondja a magáét? Netalán a harang szívének füle is van?, mégpedig kitűnő, és roppant érzékeny?, hallja, amit a szószékről, az úrasztala mellől?, netalán a lelkészi hivatalban – télen itt tartjuk az istentiszteletet – igehirdetés címszó alatt mondok?

Továbbmegyek: a szívének talán szeme is van?, netalán – még elgondolni is szörnyű - : beleolvas a gondolataimba, mielőtt – formába öntve – megszülettek volna? Beleles a vázlatfüzetembe – mostanában kezdem felfektetni gondolataim megfegyelmzésére és rögzítésére – és mit lát? A nyitott füzet bal oldalán a 27.ei vasárnapra való igei (Lk. 10,1-16.) szolgálatra való készülés születő gondolatai; a jobb oldalán pedig az idei Kálvin kalendárium képei nyomán – tolakodóan jelentkező – perlekedésemet.

A hetven tanítvány kiküldésével kapcsolatos gondolatok egyike-másika: „... elküdé ...kettőnként az Ő orcája előtt... „, mintegy jelezvén jó helyről, jó előjellel indulnak, és ne feledjék: mindig az „Ő orcája előtt” vannak. „Kérjétek az aratásnak urát...”: nehéz munkát, -

különösen ma - : kevesen vállalják: Viszlóra sem jutott, de a hívek imádkozhatnak azért, hogy legyen. Sőt, lehet a családban a gyermeket úgy nevelni, hogy esetleg teológiára menve: idekerüljön vissza lelkésznek. „Valamely házba bementek, először azt mondjátok: békesség a háznak!” Először, mert ez a legfontosabb: a házban, a szívben, a lélekben, a világban. Hiába a háznak megrakott kamrája, az emberi életet kényelmesebbé tevő legmodernebb gépi felszerelések: mind-mind alig ér valamit, ha a házban, családban nincs békesség. E békének az alapja csak az Istennel rendezett kapcsolatunk lehet: ez a rendezettség azonban csak Krisztusban valósulhat meg. Ez hangzott születésekor, ezt mondta a „halottaiból” visszajött Feltámadott is, tanítványai között megjelenve: „békesség néktek!” „Elközelített hozzátok az Isten országa” nemcsak az öt világvallás, de minden vallás tanít valamit az Isten országáról. Ezeket a tanításokat egységesen és leegyszerűsítve így lehetne megfogalmazni: Ott véget ér a jaj, a betegség, nyomorúság, stb., stb. Itt mindezzel találkozunk, ki nem kerülhetjük. De mint a Nap felkelését jelzi a hírnökül előreküldött világosság, - és ekkor már könnyebb tájékozódni, feladatainkat végezni - : az Isten országa elközeledtével már- hit által – részesülhettek annak erőiből. Ez az erő pedig elviselhetővé teszi földi vándorlásokat. „Még a port is... a ti várostokból, itt köztetek letörüljük; ...” Isten meg-megújuló kegyelmének a jele, ha egy-egy „városban”, településen, községben meg-megjelennek az „aratók”, és próbálják hirdetni: „békesség e háznak!”

A hirdetések rendjében elmondottam: sokan nehezményezik az itteniek, hogy az esperes nem hajlandó

Viszlóra lelkészt adni. Az itten szolgált lelkészek pedig – évek óta – azt nehezményezik, hogy a több száz református közül rendes vasárnapokon mindössze öt-heten vesznek részt az istentiszteleten. A Presbitériummal megbeszéltem március 24.-én, a vasárnapi istentiszteleten próbát teszünk: akar-é ez a gyülekezet megújulni, továbbélni, vagy továbbra a jelenlegi se holt, se eleven létben kíván vergődni. Ha ezen a március 24.-ei „Gyülekezeti, családi vasárnap”-on komoly létszámban – negyven-ötven – lélek összejön, mindenütt azt fogom elhirdetni: Viszló él, és továbbra is élni akar!, csak nekünk, lelkészeknek kellene valahogy az „Ő orcája előtt” jobban és hűségesebben – Reá figyelve, szót, Lelket Tőle kérve” munkálkodnunk. Ezt a 27.-ei istentiszteletet – kivételesen felvettem a magnómra, vissza is hallgattam. Mit mondjak? Senkit sem kárhoyztathatok – magamon kívül – ha március 24.-én ötven, hetven lesznek.

Az előjött gondolat, - a „quid”, a „mit” – még csak hagyján; de a „quomodo”, a „hogyan”: az csapnivaló! Márpedig ez az utóbbi is fontos.

Mi zavarhatta ezt az utóbbit? Nyilván azok a más területről jelentkező gondolatok, amelyek az igén való elcsendesedést zavarták: a vázlatfüzet jobb oldalán pedig a Kalendárium nyomán támadt gondolat töredékek. A töredékeket egy szóval, - bocsánat: kettővel – próbálom érzékeltetni: képmutatások.

Ha nem tévedtem: hatvanhat képet számláltam össze: egy-egy gyülekezet konfirmandusait ábrázolták. Volt köztük szemet gyönyörködtetően nagy létszámú, és szívfájdítóan kis létszámú csoport. (Persze: nem is lehet mindig nagy, mert az éppen sorra kerülő csoport

létszámától függ, ez pedig magától értetődően egyenetlen.) De az egész képhadsereg azt a benyomást kelti a szemlélőben: egyházunk tagjainak utánpótlása: gyermekeink rendszeres hitben való nevelése: megoldott, szinte rendszeres hittani, vallástani ismeretek közlése nélkül is. Sokan gyakorlatból tudjuk: konfirmációi előkészítőre járnak olyanok is, akik azelőtt sem gyermek biblia órára, sem gyermek istentiszteletre nem jártak, és az a két évig terjedő, - de évente csak pár hétre terjedő konfirmációi előkészítése: vajmi ingatag alapot jelent a jövőbeni felnőtt „református egyháztag” számára. Sőt – néha, legalább magunk előtt be kellene vallanunk, a felső egyházi szervekhez küldött jelentésünkben nem is vesszük bele - : a gyerekek is, a szülők is: „lealkudják” a két éves előkészítőt, és örülünk, ha legalább egy évig szorgalmasan eljárnak rá, hogy legalább lelkiismeretes munkát próbáljunk velük végezni.

Talán nem zavart volna annyira – legalábbis engemet – ez a kép légió, ha – legalábbis – egy-két parókián, vagy gyülekezeti teremben, lelkesi hivatalban tartott hitoktatásos, vallásoktatásos képet is bemutatott volna!

(Mindenesetre megpróbálom az ideai diószviszlói hittanosokról – mondjuk, a háromnegyedes hittanos óráról – fényképfelvételt készíteni, és beküldeni a Kálvin kalendáriumnak közlésre. Igaz, a társcegyházközségi gyerekekkel együtt mindössze nyolcan vannak, de ez is valami bibliaórára, vagy rendszeres gyermek istentiszteletre: bizony, csak negyedét vagy harmadát tudtam volna begyűjteni.)

Most, hogy olvastam a Kritika ez évi januári számában Tomka Miklós: a vallás a mi társadalmunkban

című írását, különösképpen is látom – legalábbis én úgy látom – lenne nekünk, reformátusoknak behozni valónk a gyülekezeti hitoktatás területén. A vallás szerepével foglalkozó gondolataiból – minden református lelkésznek el kellene olvasni ezt a cikket – most csak egy mondatot idézek: „... de társadalmunknak erre a vallásosságra is szüksége van!” (Amit aláhúztam: a cikkben dőlt betűvel szedetten olvasható!) (Egy amerikai pszichológus nyomán ugyanis ír a vallás kétféle voltáról: „külső” és „belső” – ról. Az előbbinek eszközjelleg van: a bajban, menhely, búvóhely, egyben, - a hit személyes erőtere által – erőforrás a próbatételek elviselésére. A „belső”: célt, irányt ad az ember életének, stb., stb. Tomka úgy látja és le is írja, a művelődéspolitikai havilap pedig le is hozza - : még a „külső”, az eszközjellegű vallásosságra is szüksége van társadalmunknak.)

Aztán zavart egy másik kép is, a Reformátusok Lapja január 27.-ei számában a Dunántúli Egyházterület püspöke jubileumáról látott kép: zavart, hogy nem együtt, egymás mellett látom a jubiláló püspököt a hitves társával, hanem elválasztva őket egymástól.

Na, de ezek nem fontosak: munkám eredménytelenségének oka minden bizonnyal: fel nem ismert alkalmatlanságomban van. Csak egy dolog vigasztal: van valaki, aki alkalmatlanságunkat képes megváltoztatni jó irányba, illetve – ha Ő úgy akarja - : az alkalmatlan eszközt is felhasználhatja országa építésére.

Diósvizsló, 1985. február 25.

Márfa

Márfáról eddig nem azért nem szólt a krónika, mintha mostoha lenne az édestestvérek között: egyszerűen azért, mert a legjobban közelíti meg a rendezett református gyülekezetet. A nemrégiben eladott parókia árából 1983-ban kívül-belül rendbe tették a templomukat, sőt, a diósvizslói templom rendbetételéhez is hozzájárultak. Az összetartás közösségi légköre jellemzi a gyülekezetet, és létszámához viszonyítva a legtöbben vesznek részt a havonta kétszer tartott istentiszteleten (nyolc-tizenkettő.)

De nézzük: a jelen krónikása mire bukkant a régebbi feljegyzésekben? Fölvári L. Adalékok... című történelmi műve második kötet 86. oldalán olvasom: „1768. október 13.-án Kardos János megyei főnótárius folyamodik a márfaiak nevében, hogy mivel Viszló falunak harangját nem hallják, engedessék meg a maguk falujában harangot tartani.” (A régi Viszló lényegesen közelebb feküdt Márfához. A jelenlegi viszlói település csak az 1700-as évek utolsó harmadában kezdett kialakulni.) Egyébként Márfa 1791-ben megépítette kis templomát, jóllehet ekkor még Viszlóval társegyházközséget alkottak.

Az első, Márfára vonatkozó bejegyzéssel is az első (legalábbis ami fennmaradt) viszlói „Lajstrom”-ban (azaz: anyakönyvben) találkoztam az 1755. évből ekként: „Márfai Pataki István lányát kereszteltem 19 júni. Keresztneve Jutka Kereszt Atyja: Váradi János.

Az önálló lett gyülekezetnek első anyakönyve 1801-ben keresztelési bejegyzéssel indul: „Március 21. Bíró Miklós Daka Eszter-Júlianna – kereszt atyák és anyák Bakó András Szabó Katalin Bakó István Bakó Sámuel”

Református Egyházunk Egyetemes Névtára szerint lakóinak száma az 1912-es kiadásban 247, ebből református: 211; az 1941-es kiadás szerint 238, ebből református: 181. (Szomorú, hogy míg a település lakossága harminc év alatt kilenccel, addig a reformátusoké harminccal csökkent.) Egy 1973-ban megjelent kimutatás szerint Márfán van 58 ház, ebben összesen 63 lakás, és a lakosság lélekszáma 242.

A gyülekezet második anyakönyve 1925-ből való. Az első oldalon ez olvasható: „Isten nevében! Az Úr 1925- évében, a márfai református szentegyház vette ezen új anyakönyvet 100 000 koronáért): cca. kg búza ára: (Lélekszáma volt: 190 református, 54 római katolikus, 10 nazarénus. Összesen 254. Lelkész: németi Szabó Gyula. Gondnokok: Bakó Lajos és Juhász János. Presbiterek: Bausz Lajos, Becző Lajos, Kovács Ferenc, Tóth József. A régi anyakönyv 1801-ben kezdődött”

De térjünk vissza a jelenbe. Az 1985. januárjában Kovács Dezső és Böbék Kálmán gondnok előterjesztett adatok alapján a márfai reformátusok lélekszáma 121. Ebből egyházfenntartást fizet 104; nem fizet 2; a gyermekek 15-en vannak.

Az idei februárunk hosszú évtizedek óta a legzordabb februárunk volt. Még az első februári istentiszteletünk böjtfő vasárnapjára, 24.-re úrvacsoraosztást hirdettem meg. Minden vasárnapok között ezen a vasárnapon volt legkíméletlenebb az

időjárás: egy fokot sem engedett az előző napok fagyából, de ezt megtetézte reggeltől kezdődő havazással, és meg-megújuló szélviharral. Már gondoltam: nem is jön értem az autó. Bakó József – a kurátorságot is viselt Bakó családból – mégiscsak megérkezett. A bőséges hótakaró miatt nem is sejtette, hogy – jég miatt – milyen problémás helyen állt meg. Már indulnánk: a motor által hajtott kerék pörög, de a kocsi nem indul. Indulok vissza a parókiára, és egy jó vödör hamut szórva kerekek alá, próbálom irgalomra bírni őket; bárha fejemre hinteném is: csak előre-hátra rángatózik a kocsi. Ismét kiszállok: megtolom az autót és – a sofőr, a motor, a hamu, szóval mindnyájunk közös munkájaképp mégiscsak – bár késve – megérkeztünk.

A templom mögé épített picurka melegedő vártak reánk. Megegyeztünk: az istentiszteleti részt itt végzem, majd az úrvacsorához bemegyünk a templomba felkészülni. Igehirdetés közben jött a gondolat: itt végezzük az ágendázást is, majd bemegyünk a templomba és az ott megterített asztalnál élünk a szent jegyekkel, a záró szakaszra ismét itt kerül sor.

Ebben is megegyeztünk, így hát – Isten segítségével – minden ékesen és jó renddel ment végbe. Hét férfi, három nő, összesen tízen éltek a szent jegyekkel.

Diósvizsló, 1985. október hó

Búcsú Viszlótól

Február 17.-től 20.-val bezárólag tartottuk a téli evangélizációs esti összejöveteleket, továbbra is a komlóiak szolgálatával. Estéről-estére növekvő létszámban jelentek meg a hívek: a kezdő összejövetelen, vasárnap este 45-tel indultunk, de szerdára már a nagyszobában kellett meleget csinálnunk: 75-en voltak. Ezt a létszámot nem a viszlói reformátusok, inkább a rádfalviak, valamint a más vallásúak adták ki, köztük jehovisták is. Ugyan lehet, hogy ezek csak ketten voltak, de mind a két nő bejött a lelkészi hivatalba, hogy a záró együttlétet tartó komlói lelkészt próbálják meggyőzni a jehovisták igazságáról.

A növekvő létszám feletti örömet fékezte, hogy a viszlói férfiak közül alig egy-kettő jelent meg. Ezért az utolsó összejövetelen egy hirtelen gondolattól vezéreltetve kértem a gyülekezet jelenlévő református asszonyait: próbálják minden módon rávenni a családjuk férfi tagjait, hogy a tervezett március 24.-i – külön rendezendő, és a templomban tartandó – záró összejövetelen vegyenek részt ők is. (Mivel időközben erre a vasárnapra keresztelőt jelentettek, és így nem tudtam volna megállapítani, hogy mennyien jönnek el az evangélizációra a férfiak, ezért ennek időpontját később 23.-ra, szombat este hét órára tettük át.) Még azt is hirdettem, hogy a záró együttlétnek az lesz a különlegessége, hogy mind az öten szolgálunk ma egy-egy igével, tíz-tizenkét perces szolgálattal; örültem –

hiszen nem tudtam velük megbeszélni – a komlóiak egyből elvállalták.

A 23.-i záró együttlét összefoglaló címe ez volt: Megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek... (Titusz 2,11.) Meghívtuk erre a társegyházközösségeket is: szépen telt a templom; tisztesszámban megjelentek a férfiak is. Most ez egyszer a rádfalviak egy új sofőr hibája miatt nem voltak jelen: így is kb. 80-an voltunk együtt. Élettelenesen, mozdítóan hatott az öt szolgálat: érzékelhetően vittek a hívek a tarsolyukban valami lelki ajándékot. Tartott is az útravalóból egy-két vasárnapra: egyszer-kétszer megjelent az istentiszteleten két olyan nőtestvérünk is, aki eddig még nem volt.

Az eredménytelenségért természetesen elsőrendben magam hibáztatom: nem mentem utána a nyájnak. Ezt pótlándó: május-júniusban nyakamba vettem a falut és felkerestem minden családot, hogy segítségüket kérjem a gyülekezet életben tartásához. A kéréssem lényege ez volt: hetvenhárom éves fővel havonta – lefelé kerekítve – négyszáz órát töltök Viszlón, tanítva a gyerekeket hittanra, vasárnaponként tartva az istentiszteletet, de két év alatt sem jutottunk előbbre: mindössze tizenöt-tizenhét családból adódik az az 5-7 lélek, aki a gyülekezeti istentiszteletet gyakorolja. Az a kéréssem: segítse a munkámat ez a család is azzal, hogy havonta egy órát áldozzon azért, hogy az én négyszáz órai ittlétemnek egy csipetnyi eredményét láthassam. Ha az eddigieken kívül még lesz tizenöt-húsz család, aki a gyülekezeti közösség továbbéléséért vállalja ezt az áldozatot: akkor továbbra is itt maradok; ha nem kapok támogatást, úgy veszem, hogy a gyülekezet útilaput kötött a talpam alá, és ebben az

esetben augusztus 31.-vel abbahagyom itteni szolgálatom.

Több mint száz családot látogattam meg, mondtam el mondókámat – ahol nem találtam senkit: írásbeli értesítést hagytam – egyetlen egy család sem vállalt közösséget a munkámmal, még csak ígéretet sem kaptam, de kifogást – miért nem tudnak jönni a templomba - : zsákszámra. Be kellett látnom: itt már nemcsak a Szentháromság Isten hiányzik a magukat reformátusoknak nevező gyülekezeti tagok 70-80 százalékából: de az emberség és a közösségi érzés is. Látván fáradozásom teljes kudarcát: július 12.-re összehívtam a társ egyházközi Presbitériumot, és bejelentettem: minthogy újult erőfeszítem a gyülekezeti tagok mozgósítására eredménytelen maradt: augusztus 31.-ével befejezem itteni szolgálatomat. Utolsó istentiszteleti szolgálatom mindenütt az esedékes új kenyérért való úrvacsora osztás lesz.

Közben pedig májusban családommal meghívást kaptunk a svájci Binningen- Bottmingeni gyülekezettől egyheti ottani tartózkodásra, és – ehhez csatlakozóan három hétre – a HEKS-től (svájci egyházi segélyszervezet) a Locarnói Casaban való pihenésre. (A Locarnóban lévő Casa azaz: ház-egyházi munkások pihenésére szolgáló üdülő). A meghívás október 22.-től november 19.-vel bezárólag szólt. Október 21.-én, hétfőn keltünk útra, és november 20.-án, szerdán érkezünk haza.

Esperes úrnak időben jelentettem viszlói szolgálatom befejezését, egyúttal jeleztem, ha nem tud lelkészt szerezni Svájcba történő indulásomig, szeptember páros vasárnapjain még ellátom az

istentiszteletet. (Ezt az utolsó istentiszteleten mindenütt kihirdettem.)

Eljött a szeptember első vasárnapja: nem jött lelkész, tehát nem volt sem harangozás, sem istentisztelet. A hó második vasárnapjára kimentem ígéretemhez híven – és érdekes: együtt volt a templomban az általam legkisebb létszámúnak igényelt gyülekezet: 15 lélek. Utána jelezték a hívek, hogy Viszlóról és Rádfalva, Márfa társceházaiból 10-12 gyermek konfirmációi előkészítését kéne elvégezni, de nincs senki, aki vállalná. Mit csinálhat ilyenkor egy szegény, kiábrándult papi dolgozó? Megállapodtunk a gyerekekkel, hogy elutazásomig az előkészítőt megtartom, és pedig – mivel pénteken a hetedik és nyolcadikosok is tizenkettőkor jönnek ki - : ebéd után gyakor a lelkészi hivatalban. Így is lett: utána elmentem haza Komlóra. Majd jött a kérés: ha már pénteken úgyis itt van: nem menjen haza, hanem tartsa meg vasárnap az istentiszteletet. Mit csináljak? Ebbe is belementem, mondván: elutazásomig megtartom, és Svájcból hazaérkezvén – ha addig Viszló nem kap szolgálattévőt – november 24.-én már folytatom a munkámat, a gondnokot pedig megkértem: gondoskodják tüzelőről, mivel már csak annyi van, hogy egyszer fűthetek be.

Az utolsó konfirmációi előkészítőt október 18.-án, az utolsó istentiszteletet pedig – új borra való úrvacsoraosztással 20.-án megtartom. A Kátéba beírtam a konfirmandusokkal, hogy a legközelebbi előkészítőt november 22.-én, hazaérkezésemet követő első pénteken tartom, 20.-án pedig kihirdetem a búcsúvétel előtt, hogy ha az Isten is úgy akarja és Viszlót senki sem vállalja - : november 24.-én már ismét megtartom az istentiszteletet.

Ebben maradtunk. A gondnokot még megkértem,
hogy a tüzelő beszerzéséről ne feledkezzék meg.

Diósvizlő, 1986. január 10.

„...Aki arcul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orcádat is.” (Máté 5,39/b.)

1985. október 22.-től november 19-el bezárólag – majd négy hét – hamar elszaladt az idő Svájcban. A binningeni gyülekezet lelkésze megkért, hogy az istentisztelet előtt pár szóval köszöntsem a gyülekezetet a régi szolgálati helyen: Komló és a jelenlegi: Diósvizlő nevében. 90 másodperces ékesen megfogalmazott ékes német nyelvű szöveggel a szívemben ültem le a hívek közé, hogy az adott jelre az úr asztala elé állhassak vele.

A hívek között való ültömben – hét esztendővel ezelőtt ültem itt először és utoljára a Komlón építendő templom ügyében szolgálva közöttük – szememet az úr asztalára vetve, látom: magyar kézimunka van rajta, és azon virág, valamint a bányavárosból való szén és bányászlámpa. Mi tagadás: ez a látvány olyan meleg érzésekkel töltötte el az én – sokszor érezni sem tudó szívemet, hogy a szépen megfogalmazott mondataim helyett a lelkemben hirtelen összeállott pár német mondatban köszönhettem őket; de hát ezek a jótét svájci hívek rossz fogalmazásból is megértettek valami jót.

Előtte való csütörtökön, október 24.-én ritka ajándékban volt részem: a gyülekezet lelkésze megkért, menjek el vele az iskolába, mert ma hittan órája van, és hittanos gyerekei közé nemrég egy kis magyar fiú került, de az még semmit sem tud németül: tartsam meg számára a hittan órát. Valóban nagy ajándék volt a számomra, hogy távol a hazámtól egy magyar református ötödik osztályos, élénk eszű kisfiú – Gergő – részére, teljesen

szabadon, anélkül, hogy bárkitől engedélyt kellett volna kérni, vagy bármiféle hatóságnak jelenteni kellett volna: a tanári szobában magyar református vallásórát tarthattam.

Ha majd egyszer lesz időm, talán arról is beszámolhatok, hogy Binningen után három héten át miképpen teltek napjaink Casa Locarnóban.

Talán mondanom sem kell, hogy a Svájcban töltött időnk alatt minden napunk és éjünk gondja, gondolata: Diósviszló-Márfa-Rádfalva-Szava volt.

November 20.-án, szerdán este érkeztünk haza Komlóra, és már 22.-én, péntek reggel hatkor útnak indultam busszal Viszlóra, hogy délben – ígéretemhez híven – foglalkozhassam a konfirmandusokkal, aztán szombaton ott maradva: elláthassam a vasárnapi, november 24.-ei istentiszteletet.

Reggel fél kilencre megérkezve a lelkészi hivatalba, mindjárt elgyújtottam az előre elkészített tüzet, hogy egy órára valami kis meleggel fogadhassem a konfirmandusokat. Utána mentem a fáskamrába, hogy folytathassam a fűtést. Lelkes örömmel nyitok be, de a következő pillanatban megdermedt bennem minden öröm, kedv és hallatlan lehangoltsággal állapítottam meg: ez bizony üres!, egy szál fa, egy darab brikett sincs! Most – felháborodásomban – mit csináljak?, forduljak sarkon, és a legközelebbi busszal – faképnél hagyva csapot-papot, Viszlót, - tartozékaival együtt – menjek haza? A harag rossz tanácsadó. Mit tehettem: félretettem a haragom, elkeseredésem ekkora lelketlenség és nemtörődomség láttán, vettem magamhoz két üres vödröt, és elmentem a legközelebbi presbiterhez, hogy kérjek kölcsön a gyülekezet számára egy kis brikettet.

Nem volt otthon senki. Vissza az üres vederrel, letettem, aztán mentem az iskola igazgatójához, hogy az ő fuvarosukkal hozassak tüzelőt. Igazi együttérzéssel közölte: a fuvarosuk autója elromlott, - még az apámnak sem tud szállítani – mondta az igazgató. Mentem a tsz elnökhöz: hátha ő tud segíteni valami fuvarral? Nem volt otthon.

Indultam vissza a parókiára. Akikkel találkoztam, mind örült, hogy itt vagyok, egyúttal érdeklődtek: hogy s mint vagyok? Mit felehettem?, elmondtam keserűségemet; feleletemre ők is „lelombozódtak.” Az órát megtartottam a konfirmandusoknak, aztán mentem haza. Még beszóltam az egyik helyre: nincs tüzelő, hideg van, nem maradhatok itt, de vasárnap, 24.-én, amint a legutolsó istentiszteleten ígértem, kijövök Komlóról, és megtartom az istentiszteletet, nyugodtan harangozzanak be, ha nem is leszek itt tízre. Bizony, ez jókora pofon volt, amit kaptam viszlói hívektől. Visszaadjam, és ne jöjjen le vasárnap mégsem? Mivel az én Mesterem másra tanított a Hegyi beszédben: vasárnap a busszal mégis csak lejöttem. A parókiára be akarván jönni, mit látok az ajtó előtt a lépcsőkön? Két-két műanyag zsákban aprított fát, illetve kukoricacsutkát gyújtósznak, és egy zsák brikettet.

A templomban az istentisztelet végén megköszöntem a tüzelőt, hozzátéve: úgy látszik: „angyal járt itt Babilonban!”

Diósvizsló, 1986. január 19.

Tisztelettel kérem a Nagytiszteletű Presbitériumot, hogy alább teendő javaslatom elfogadásával segítse munkámat, hogy ebben az évben fordulatot érhessünk el.

Az a titkos reménységem, hogy a Presbitériumnak van annyi bátorsága, erkölcsi alapja, hogy kész és képes a gyülekezet vezetésére: nem pedig csak tehetetlen báb az évek óta haladó és tehetetlen gyülekezeti tagok kezében.

Általánosan elfogadott elv szerint azok a tagjai a diósvizslói és Társegyházközségei református gyülekezetnek, akik az egyházi főhatóság által meghatározott havi legkisebb anyagi áldozattal – 1986. január 1.-től ez személyenként havi 20 Ft – vállalják az országos szervek, intézmények, valamint a helyi gyülekezet kiadásainak fedezését.

Ezt továbbra is általános elvnek fogadhatjuk el, bár messze van a bibliai követelménytől!

Ezen belül azonban – évek hosszú sora óta – a tagoknak két csoportja él egymás mellett a gyülekezetünkben: 1./ a reformátusok 2./ a formátusok csoportja.

A reformátusok azok, akik a bibliai őskeresztyén gyülekezet belső és külső rendje szerint, - úgy, amint itteni őseink tették – vasárnaponként gyakorolják a gyülekezeti istentiszteletet; az egyházfenntartáson felül még perselybeli anyagi áldozatot is hoznak – és ez évente többre rúg, mint amennyit egyházfenntartásra jó szívvel befizettek - ; ezen felül időbeli és egyéb áldozatot is hozva: gyakorolják a gyülekezeti közösségi életet. (a

református szó, latin szó. A latin re: magyarra fordítva azt jelenti: vissza; a forma szintén szó: magyar jelentése: alak, külső. Tehát: református: az eredeti, bibliai gyülekezetre visszaalakított.)

Gyülekezetünk jelenlegi formátus tagjai azok, akik csak forma, tehát alak szerint, csak külsőleg tartoznak a gyülekezethez, azzal a pár forinttal, amit havonta vagy évente egyházfenntartásra befizetnek, de semmiféle lelki, szellemi, időbeli, hitbeli áldozatot nem hoznak a gyülekezeti közösség gyakorlása érdekében: istentiszteletre, prédikációra, igehirdetésre, templomra nincs szükségük. A legfontosabb gyülekezeti, lelkészi szolgálat, amit igényelnek: ha valaki meghal a családban: szóljon a harang, és a lelkész végezze el a temetést.

A fentiek alapján a javaslatom, amit előterjesztek a január 26.-ai ülésen:

1./Presbitérium állapítsa meg, hogy az évek óta kialakult helyzet alapján a gyülekezetnek vannak református, tehát istentiszteleti közösséget, prédikációt igénylő, és vannak formátus, istentiszteleti közösséget, prédikációt nem igénylő, tehát külső, formális tagjai.

2./Hogy a gyülekezet formális tagjai igénybe vehessék a gyülekezet és a lelkész keresztelési, esketési, temetési szolgálatát: azt a körülbelül 15-17 református lélek hitből, önként vállalt nagyobb szellemi, hitbeli, anyagi – perselypénz – és időbeli áldozata teszi lehetővé.

3./A gyülekezet továbbélése és a lelkészi szolgálat csak úgy biztosítható, ha csökken a formátusok, és nő a reformátusok létszáma.

4./A Presbitérium nem írhatja elő, hogy a formális tagok is hozzanak nagyobb szellemi, időbeli stb. áldozatot a gyülekezeti közösségért, de a reformátusokkal

való egyenlő teherhordozás céljából 1986. január 27.-ei hatállyal a kialakult temetési harangdíj kétszerese kétszerese számítandó fel. Ugyanakkor a lelkészre bízva, hogy az ilyen, prédikációt életében nem kívánó halottat prédikációs, vagy egyszerűen csak énekes halottként temeti el. (Természetesen a lelkész – a család kívánságára – a temetés előtti, vagy az azt követő vasárnapon – a gyülekezeti istentisztelet keretében – vigasztaló igét hirdet a gyászoló családnak, és búcsúztatja a család tagjait megboldogult, immár eltemetett szerettüktől.)

Befejezésül a téli hétfői vallásos esttel, valamint a nyári időszámítással kezdődő vasárnap esti istentisztelettel is segíteni kívánó, hogy a formátusok a havonkénti egyszeri istentiszteleten való részvétellel reformátusok legyenek – a vallási esten való részvétel is istentiszteleten való részvételnek számít. Ezen kívül szívesen vállalom, hogy havonta egyszer tartsak rövid házi istentiszteletet – megbeszélés szerint – ott, ahol beteg van, és nem tudna egyébként istentiszteleten részt venni.

Diószviszló, 1986. január 19.-én

(Vizaknai Tamás)
Ny. ref. Lelkész

Diósvizsló, 1986. január 28.

Testvéri szó a diósvizslói református gyülekezet
tagjaihoz

1./Február hó 26.-án, vasárnap, az istentisztelet után értesültem arról, hogy 19.-én kelt levelemmel, valamint különböző alkalmakkor tett egyes kijelentéseimmel megbántottam a gyülekezetet.

2./Mondanom sem kell: nem megbántani, hanem ébreszteni kívántam a gyülekezetünket, ha pedig valakit akaratlanul mégis megbántottam: az Evangélium tanítása szerint ezúton kérem bocsánatát.

3./Hiszen a gyülekezet iránt való tisztelet és szeretet indított el a Diósvizslón való szolgálatra. Az Esperes úr Diósvizslóra vonatkozó kemény bíráló szavait hallgatva 1983. telén a hidasi lelkész beiktatáson: akkor fordult a szívem a vizslóiak felé. Bizony, az Esperes úr nem vette szívesen, hogy ott, helyben: jelentkeztem Viszlón végzendő kisegítő szolgálatra. De hát a beiktatáson a vizslói gyülekezetet képviselők elfogadták jelentkezésemet: ezért jöttem le.

4./Az ott levő vizslóiakkal beszélgetve úgy láttam, hogy ez a gyülekezet értelmes tagokból áll, mégpedig a bibliai értelmezés szerint is értelmes, tehát Istent kereső, és az Ő ügyével is foglalkozó emberekből áll.

5./Bizony, értetlenül tapasztaltam később, hogy ez, - az általam messziről értelmesnek ítélt gyülekezet jó része milyen állhatatosan kerüli ennek a vidéknek legszebb és legjobban rendben tartott templomát. Pedig hát a rendben tartott templom a presbitérium gondosságáról, és a gyülekezett jó szívé adakozásáról vallott.

6./ Minthogy továbbra is értelmesnek tartom a gyülekezet tagjait: ennek a kettősségnek a kérdését, okát szerettem volna megvitatni a január 26.-ra tervezett presbitéri gyűlésen. Mi lehet az oka, hogy olyan szépen, és gondosan rendben tartja a templomát, de a templomban folyó istentiszteletre már nem tud időt szakítani?

7./ Szerettem volna a Presbitériumon keresztül a gyülekezet figyelmét felhívni, hogy önmaga tisztességét és becsülését ne csak ilyen egyszerű mércén – most így mondom - : a tagdíj befizetésén mérje, hanem az elődök hűségén, istentisztelet gyakorlásán is. Régen – tudjuk – ez tette tiszteltté és megbecsültté a gyülekezetet.

8./ Javaslatot is tettem, hogy miképpen kellene ébresztgetni a gyülekezet. Tudom: ez sokakat megháborított. Sajnálom, hogy nem jött össze a Presbitérium, és így nem tárgyalhattunk róla, pedig akkor még hozzáteszem: a Presbitérium ennek végrehajtásától ott, ahol az a család szegénysége miatt nehézsége miatt nehézséget jelentene ott felmentést adhatott volna.

9./ Mindezt azért tettem és teszem, mert továbbra is tisztelem és szeretem ezt a gyülekezetet – hiszen a

bútoraink egy részét is azért hoztuk le saját költségünkön – és nem szívesen látom gyülekezetünket hitbéli, istentisztelet-látogatottsági és egyéb vonatkozásban az utolsók között, hanem az elsők között szeretném látni.

10./ Már csak azért is, mert valamikor az elsők között volt országos viszonylatban is. Én akkor, amikor itt-ott nyilatkoztam, és a 19.-ei levelet megírtam, akkor még nem tudtam, amit aztán a Dunántúli Napló január 24.-i számában – hozzám a lap csak 27.-én került – így olvashattunk: „Az első egyházi vonatkozású adat a Rádfalva népes helységről az, hogy jobbágyparasztsága Sztáray Mihály reformátori tevékenysége hatására Diósvizslóval együtt, már 1537-ben csatlakozik a reformációhoz.” Ezt már én mondom: tehát húsz évvel a reformáció megindulása után, és ezzel Viszló az európai élvonalba került. Hát ezért dolgozom, írok: hogy Diósvizsló ismét az elsők között legyen. Ha közben hibát követek el: bocsássák meg!

Áldás, békesség!

Vizaknai Tamás
Ny. ref. Lelkész

Diósvizsló, 1986. február 3.

Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall? (Máté 16,26.)

Kedves Feri,

a dolog természeténél fogva ez a levél nem a presbitereknek szánt „körlevél”, hanem a ma reggeli beszélgetésünkkel kapcsolatos magánlevél.

1./ A diósvizslói gyülekezet nem szokványos gyülekezet, ezért nem szokványos módon próbálom felébreszteni. Az ebben az esztendőben megindult kísérlet – számomra való érdekessége, függetlenül attól, hogy lesz-e eredménye vagy nem – segít abban, hogy legyőzzem fáradságomat és a hetenkénti kétszeri utazással járó sokféle kényelmetlenséget.

2./ Istennek hála: a nyugdíjam biztosítja megélhetésemet: becsüljete meg azzal, hogy ne kényszerítsetek felvenni a fizetésem: ne mondhassa nekem a formátusok közül senki sem: hát hiszen megfizetjük a papot, semmi köze ahhoz, hogy gyakoroluk-é az istentiszteletet vagy nem?

3./Viszont azzal, hogy mégiscsak fogadok el fizetést az istentiszteleten befolyt perselypéNZ mértékéig – fenti év január havi közönséges vasárnapi perselypéNZ átlagában - : ez részemről az istentiszteletre járó kis hűségés magnak a megbecsüléséért van.

4./ Te nagyon jól tudod, hogy ebben az évben – csak Diósvizlót – a magam költségére terveztem ellátni, sem fizetést, sem útiköltséget nem akartam felvenni. Csak a Ti unszolásotokra tettem, de ez a megalkuvásom nagyon terhel engem. (bár tudom: az életet nem lehet élni – kedvünkre vagy kedvünk ellenére való – kompromisszum nélkül.)

5./ Egy félévig tegyünk próbát e kompromisszum alapján: Fizetésemül havonta felveszem a januári átlagperselynek megfelelő forintot, és a pénztár terhére megy a közlekedési költségem is.

6./ Az előbbi pontból következik, hogy nem többlet perselypénz a cél, mert ha több lenne is egy-egy hónapban: csak a januárít veszem fel. Ezt viszont akkor is felveszem, ha a tárgyhónapban csak kevesebb folyna be.

7./ Képtelen vagyok feltételezni, hogy a diósvizlói szülőkből, akiknek gyermekével hittan órán, vagy konfirmációi előkészítésen foglalkozom, vagy a presbiterekben ne legyen annyi lovagiasság, nemeslelkűség, hogy havi, kéthavi egyszeri közvasárnapi istentiszteleten való részvétellel ne segítené azt a munkámat, amit itt, a saját gyülekezetükben, saját jövőjük szempontjából – sok fáradság közepette – oly szívesen végzek.

8./ Amikor Krisztus Urunk eljő: Ő hitet fog keresni (Lukács 18,8.) Ő igényelheti, hogy találjon hitet, amikor eljő, mert Ő kelthet az emberek szívében Szent Lelkével.

Én nem tudok kelteni. De annyira nem becsülhetem le az általam tisztelt viszlói gyülekezetet, hogy a gyülekezeti tagok közül – beleértve a presbitereket is – ne számíthatnék kettő-három-négy olyan segítőre, akik eddig hónapszámra be nem tették lábukat a templomba, mert nem sejtették, hogy ezeknek lovagiasságán, nemeslelkűségén, a közösségért hozott nagylelkű, önkéntes időbeli áldozat hozatalon is múlik a gyülekezet jövője.

9./ És ha akadna egy pár nagylelkű – elsőrenden férfi, mert hiszen a női testvérek még csak jelen vannak egy páran - , akik a régi igazi református férfiak nyomdokába mernek lépni, akkor kész lennék visszamenőleg is felvenni a fizetésemet.

10./ Tehát a fiatal és középkorú férfiak lovagiasságán fordulhat jó irányba a gyülekezet jövője.

Kézcsókom jelentésével szeretettel üdvözöl:

(Vizaknai Tamás)

Diósvizsló, 1986. február 10.

Egy meg nem tartott társegyházközi presbiteri ülés jegyzőkönyve helyett

Itteni kisegítő szolgálatom harmadik évébe lépve: döntésre szerettem volna vinni: van-e értelme itteni szolgálatom folytatásának: tudok-e jó tanácsot adni a Presbitériumnak?; a Presbitérium közben tudja-e tartani a gyülekezet vezetését? Egyáltalán: kell-é a gyülekezetnek a lelkészi szolgálatom, igehirdetésem?

Vágytam a Presbitérium segítségét, tanácsát: mit kellene, lehetne tenni, hogy a zömében csak formálisan reformátusokból: igaziak legyenek, mint őseik voltak, hogy ne az utolsó gyülekezetek között kullogjanak a hitben, a vasárnapi gyülekezeti istentiszteleti közösség gyakorlásában, hanem hogy az oly sok értelmes tagból álló gyülekezet ismét az élre kerüljön?

A fenti év első – január 19.-re összehívott, majd 26.-ra elhalasztott - első gyűlést nem tudtuk megtartani. Kisült, hogy a Presbitérium elé írásban előterjesztett javaslataim – ébreszteni akartam ezekkel a gyülekezetet, nem pedig kárhozatni – hatalmas visszatetszést keltettek, rengetegen megbántódtak, ezért a presbiterek nem is jöttek össze kellő, határozathozatalra elégséges számban.

Ezért – igen heves vita után (javaslatom ez volt: bár kevesen vagyunk, tartsuk meg a gyűlést, mert ezzel is előbb leszünk, mert a legközelebbi ülés a jelenlegi határozatot a létszámtól függetlenül magáévá tehetné, illetve elutasíthatná) az éppen jelenlévők döntésére bíztam - : egyelőre az istentiszteletet, a hitoktatást, a

konfirmációi előkészítést továbbra is végzem, ha ebbe a jelenlévők beleegyeznek, illetve jóváhagyják, de én itt presbiteri gyűlést többé nem tartok: az Esperes urat megkérem: gyűlés vezetését ezután bízza más lelkészre.

Ebben testvéri szívvel megegyeztünk.

Mi volt a javaslatom? Íme, sűrítve: 1., A Presbitérium állapítsa meg: a gyülekezetnek vannak református és formátus tagjai. Ez utóbbiak e Ft-ot fizetnek ugyan, de annak szellemi, lelki, hitbeli, istentiszteleti közösségében nem vesznek részt; perselyáldozatot nem hoznak, tehát reformátusságuk csak formális. 2., Hogy a gyülekezet még él és van lelkészi szolgálat: az az előbbieknél köszönhető. 3., Létérdeke a gyülekezetnek, hogy nőjön a reformátusok száma, tehát a formálisokból minél többen váljanak reformátussá. 4., A két csoport legalább a teherhordozásban legyen egyenlő. E célból a formátusok ezentúl dupla harangdíjat fizessenek. Ezentúl a Presbitérium bízza a lelkészre, hogy a formátusokat énekes – vagy prédikációs halottként temeti-é el, minthogy életében sem teste, sem lelke nem kívánta a prédikációt. 5., Ha valaki betegsége miatt nem tud legalább havonta egyszer eljönni istentiszteletre, de kívánja az ígét: a lelkész tart házi istentiszteletet az ilyen számára.

Egyik kedves presbiterünk maga helyett ezt a levelet küldte:

„Diósvizsló, 1986. január 26.

Tisztelt Presbitérium

Megkérem a Presbiteri közösséget, hogy a Diószivlői Református egyházból mint presbitert felmenteni szíveskedjenek. Elhatározásom kiváltása, hogy ebben az egyházban fiatal korom sőt gyermekkorom óta, mint Református leéltem a valláshoz illő életemet, azon felül mint Református sok éven keresztül végeztem az illendő feladatokat. Most hogy a körülményeim végett ötven éves koromban sem nem vagyok más csak formátus, (valóban, mert presbiter létére szinte soha sem jár templomba V.T.) amit esetleg egy Bohóc elbírálása teszi, nem kívánok továbbra részt venni a közösségben. Viszont mint Református, minden velem járó rendjével továbbra is részt akarok venni. Kérelmem ismételve tisztelettel: „aláírás”. (ezt a levelet az ülés után adta át az a presbiter, aki a leghevesebben ellenezte a gyűlés megtartását.) U.i. persze, más is volt a „számlám”-on: Levélben javasoltam az istentiszteletre nem járó gondnoknak: betegségére hivatkozva – átmeneti időre, míg felgyógyul – kérje a gondnoki teendők alól való felmentését, presbiteri tiszte fenntartása mellett. (A levelet személyesen vittem el, hogy megbeszéljem Vele az ügyet, de nem találtam otthon, mert munkában volt.)